МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри
_____ Тетяна КОСОВА
«_____ « _____ 2022 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ОС « МАГІСТР»

Тема: «Організація і методика обліку, аналізу та внутрішнього контролю нематеріальних активів на державному підприємстві»

Виконала: Єлизавета КАМНЄВА

Керівник: д.е.н., професор Тетяна КОСОВА

Консультанти з окремих розділів пояснювальної записки:
перший розділ - д.е.н., професор Тетяна КОСОВА
другий розділ - д.е.н., професор Тетяна КОСОВА
третій розділ - д.е.н., професор Тетяна КОСОВА

Нормоконтролер: старший викладач Наталія ЗАДЕРАКА

Київ 2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
_____ Тетяна КОСОВА
«_____ « _____ 2022 р.

З А В Д А Н Н Я
на виконання кваліфікаційної роботи

здобувача вищої освіти КАМНЄВІЙ Єлизаветі Олександрівні

1. Тема кваліфікаційної роботи «Організація і методика обліку, аналізу та внутрішнього контролю нематеріальних активів на державному підприємстві» затверджена наказом ректора від 07.09.2022 № 1251/ст.
2. Термін виконання роботи: з 05.09.2022 р. до 31.11. 2022 р.
3. Вихідні дані до роботи: нормативно-правова база, дані Державної служби статистики, обліково-аналітичної та контрольної системи підприємства, фінансова, податкова, статистична звітність Державного підприємства «Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики України»

4. Зміст пояснювальної записки:

ВСТУП
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ДЕРЖАВНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ
1.1. Нематеріальні активи як об’єкт обліку, аналізу та внутрішнього контролю
1.2. Нормативно-правове регулювання обліку, аналізу та внутрішнього контролю нематеріальних активів на державному підприємстві
1.3. Організація і задачі обліку, аналізу та внутрішнього контролю в умовах ДП_ІОЦ_Мінсоцполітики.
Висновки до розділу 1
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В УМОВАХ ДП_ІОЦ_МІНСОЦПОЛІТИКИ.
2.1. Документальне оформлення операцій із нематеріальними активами
2.2. Синтетичний і аналітичний облік нематеріальних активів
2.3. Відображення нематеріальних активів у фінансовій і податковій звітності
Висновки до розділу 2
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА ВНУТРІШНБОГО

КОНТРОЛЮ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В УМОВАХ ДП_ІОЦ_МІНСОЦПОЛІТИКИ.
3.1. Аналіз стану та ефективності використання нематеріальних активів підприємства
3.2. Внутрішній контроль операцій із нематеріальними активами
3.3. Напрями удосконалення обліково-інформаційної системи державного підприємства за результатами аналізу та внутрішнього контролю
Висновки до розділу 3
ВИСНОВКИ
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу: ЛИСТ 1. Нематеріальні активи як об'єкт обліку, аналізу та внутрішнього контролю; ЛИСТ 2. Нормативно-правове регулювання обліку, аналізу та внутрішнього контролю нематеріальних активів на державному підприємстві; ЛИСТ 3. Організація і задачі обліку, аналізу та внутрішнього контролю в умовах ДП_ІОЦ_Мінсоцполітики; ЛИСТ 4. Документальне оформлення операцій із нематеріальними активами. ЛИСТ 5. Синтетичний і аналітичний облік нематеріальних активів. ЛИСТ 6. Відображення нематеріальних активів у фінансовій і податковій звітності. ЛИСТ 7. Аналіз стану та ефективності використання нематеріальних активів підприємства. ЛИСТ 8. Внутрішній контроль операцій із нематеріальними активами. ЛИСТ 9. Напрями удосконалення обліково-інформаційної системи державного підприємства за результатами аналізу та внутрішнього контролю

Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Написання першого розділу кваліфікаційної роботи та надання його керівнику	05.09.2022 – 25.09.2022	
2	Написання та оформлення матеріалів другого розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	26.09.2022 – 17.10.2022	
3	Написання та оформлення матеріалів третього розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	18.10.2022 – 02.11.2022	
4	1. Узгодження кваліфікаційної роботи з науковим керівником. 2. Проходження нормоконтролю та перевірку на академічну доброчесність. 3. Отримання рецензії та відгуку на кваліфікаційну роботу. 4. Підготовка виступу.	03.11.2022 – 10.11.2022	
5	1. Переплетення кваліфікаційної роботи. 2. Подання кваліфікаційної роботи та супровідних документів секретарю ДЕК	11.11.2022 – 14.11.2022	

7. Консультанти з окремих розділів

РОЗДІЛ	КОНСУЛЬТАНТ (посада, прізвище, ім'я, по батькові)	ПІДПИС, ДАТА	
		ЗАВДАННЯ ВИДАВ	ЗАВДАННЯ ПРИЙНЯВ
РОЗДІЛ 1	д.е.н., професор Тетяна КОСОВА		
РОЗДІЛ 2	д.е.н., професор Тетяна КОСОВА		
РОЗДІЛ 3	д.е.н., професор Тетяна КОСОВА		

8. Дата видачі завдання: «02» вересня 2022 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____Тетяна КОСОВА
(підпис керівника)

Завдання прийняв до виконання _____Єлизавета КАМНЄВА
(підпис здобувача)

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

БО - бухгалтерський облік

ВнА – внутрішній аудит

ГКУ – Господарський Кодекс України

ДП – державне підприємство

ДПА - Державна податкова адміністрація

ДФС - Державна фіскальна служба

ЕОМ – електронно-обчислювальні машини

ЄДРПОУ - Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України

ІОЦ – інформаційно-обчислювальний центр

КМУ – Кабінет Міністрів України

Мінсоцполітика - Міністерство соціальної політики України

МСБО - Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку

МСФЗ - Міжнародні стандарти фінансової звітності

МФУ - Міністерство фінансів України

НА - нематеріальні активи

НБУ – Національний Банк України

НДДКР - науково-дослідні та дослідницько-конструкторські розробки

НП(С)БО – Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку

ОЗ – основні засоби

ПКУ - Податковий кодекс України

ППЗ - прикладне програмне забезпечення

СВА – служба внутрішнього аудиту

СГД – суб’єкт господарської діяльності

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Організація і методика обліку, аналізу та внутрішнього контролю нематеріальних активів на державному підприємстві»: 87 стор., 17 рис., 10 табл., 61 літературне джерело.

Мета роботи: удосконалення організації і методики обліку, аналізу та внутрішнього контролю нематеріальних активів на державному підприємстві.

Об'єктом дослідження є процес організаційного та методичного забезпечення обліку, аналізу та внутрішнього контролю нематеріальних активів на державному підприємстві.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та науково-практичних аспектів обліку, аналізу та внутрішнього контролю нематеріальних активів у ДП_ІОЦ_Мінсоцполітики.

Методи дослідження: історико-хронологічний аналіз; логічне узагальнення; систематизації; наукової абстракції і системного аналізу; аналіз динамічних рядів та факторний аналіз; логічний та структурний аналіз.

Результати кваліфікаційної роботи рекомендується використовувати під час проведення наукових досліджень, у практичній діяльності державних підприємств.

ОРГАНІЗАЦІЯ, МЕТОДИКА ОБЛІК, АНАЛІЗ, ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ, НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ, ПІДПРИЄМСТВА ТОРГІВЛІ

ЗМІСТ

ВСТУП…….. 9

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ДЕРЖАВНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ…… 9

1.1. Нематеріальні активи як об'єкт обліку, аналізу та внутрішнього контролю …… 13

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку, аналізу та внутрішнього контролю нематеріальних активів на державному підприємстві…….. 21

1.3. Організація і задачі обліку, аналізу та внутрішнього контролю в умовах ДП_ІОЦ_Мінсоцполітики…… 27

Висновки до розділу 1…….. 31

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В УМОВАХ ДП_ІОЦ_МІНСОЦПОЛІТИКИ …….. 35

2.1. Документальне оформлення операцій із нематеріальними активами 35

2.2. Синтетичний і аналітичний облік нематеріальних активів…… 41

2.3. Відображення нематеріальних активів у фінансовій і податковій звітності……. 48

Висновки до розділу 2……. 53

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В УМОВАХ ДП_ІОЦ_МІНСОЦПОЛІТИКИ…… 56

3.1. Аналіз стану та ефективності використання нематеріальних активів підприємства……... 56

3.2. Внутрішній контроль операцій із нематеріальними активами…….. 62

3.3. Напрями удосконалення обліково-інформаційної системи державного підприємства за результатами аналізу та внутрішнього

контролю…… 66
Висновки до розділу 3…….. 71
ВИСНОВКИ…….. 74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…… 81
ДОДАТКИ…… 88

ВСТУП

Актуальність проблеми. Трансформація постіндустріального суспільства на основі моделі економіки знань передбачає активне використання інноватики, основною складовою якої є інтелектуальний капітал у формі нематеріальних активів. Зростання конкурентоспроможності СГД передбачає ефективне використання нематеріальних активів та адекватне відображення охоронних документів у реєстрах об'єктів промислової та інтелектуальної власності, а також у системі бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Наявність нематеріальних активів у активах СГД збільшує їх ринкову вартість, підвищує інвестиційну привабливість та забезпечує захист прав їх власників. Підвищення ефективності використання нематеріальних активів та внутрішній контроль їх схоронності є особливо важливим для державних підприємств, тим більше в умовах обмеженості ресурсів бюджетної системи.

НА ДП не мають матеріальної форми, можуть бути ідентифікованими та утримуватися з метою використання більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для здійснення операційної діяльності. Традиційна бухгалтерська практика НА як внесків до статутного капіталу ДП передбачає ідентифікацію внесків, їх документальне оформлення, оцінку та відображення на рахунках бухгалтерського обліку, у рядках фінансової, податкової та статистичної звітності.

Розуміння сутності економічної категорії НА забезпечує правильну їх класифікацію, достовірне визнання та оцінку з огляду на те, що НА входять до складу національного багатства держави. Етап визнання в обліку НА відчутно впливає на достовірність їх подальшої оцінки та відображення в БО. Обґрунтоване визнання та оцінка НА є важливим, оскільки на базі інформації, наданої в обліку, передбачає прийняття управлінських рішень, у т.ч. у сфері державного управління.

Необхідність удосконалення обліково-аналітичної і контрольної системи нематеріальних активів на державних підприємствах обумовила вибір мети, завдань кваліфікаційної роботи.

Мета кваліфікаційної роботи – удосконалення організації і методики обліку, аналізу та внутрішнього контролю нематеріальних активів на державному підприємстві.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність постановки і вирішення наступних ***завдань:***

визначено сутність нематеріальних активів на державному підприємстві як об'єкт обліку, аналізу та внутрішнього контролю;

узагальнено нормативно-правове регулювання обліку, аналізу та внутрішнього контролю нематеріальних активів на державному підприємстві;

охарактеризовано організацію і задачі обліку, аналізу та внутрішнього контролю в умовах ДП_ІОЦ_Мінсоцполітики;

формалізовано документальне оформлення операцій із нематеріальними активами;

викладено порядок синтетичного і аналітичного обліку нематеріальних активів;

розкрито порядок відображення нематеріальних активів у фінансовій і податковій звітності;

проаналізовано стан використання нематеріальних активів підприємства;

запропоновано методику внутрішнього контролю нематеріальних активів підприємства;

обґрунтовано напрями удосконалення обліково-інформаційної системи державного підприємства за результатами аналізу та внутрішнього контролю.

Об'єкт дослідження – процес організаційного та методичного забезпечення обліку, аналізу та внутрішнього контролю нематеріальних активів на державному підприємстві.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методичних та науково-практичних аспектів обліку, аналізу та внутрішнього контролю нематеріальних активів у ДП_ІОЦ_Мінсоцполітики.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження використані наступні загальнонаукові і спеціальні методи: історико-хронологічний аналіз; логічне узагальнення; систематизації; наукової абстракції і системного аналізу; аналіз динамічних рядів та факторний аналіз; логічний та структурний аналіз.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи. У кваліфікаційній роботі удосконалено: національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в частині нематеріальних активів: уніфікація правил бухгалтерського та податкового обліку; розширення спектру елементів нематеріальних активів, включення гудвілу до їх складу, використання методів їх юридичної ідентифікації для відображення в БО; удосконалення класифікації нематеріальних активів; вирішення проблеми нарахування амортизації нематеріальних активів з невизначеним строком корисного використання. На відміну від існуючих підходів, акцент робиться на необхідності включення гудвілу до складу нематеріальних активів та щорічної їх перевірки на знецінення.

Інформаційною базою дослідження є законодавчо-нормативні акти, наукові періодичні видання, монографії, матеріали науково-практичних конференцій, Інтернет-ресурси, дані Державної служби статистики України, НП(С)БО, МСБО і МСФЗ, дані обліково-інформаційної системи ДП_ІОЦ_Мінсоцполітики: первинні документи з обліку ОЗ, облікові регістри, фінансова та статистична звітність.

Практичне значення одержаних результатів. Результати кваліфікаційної роботи у частині удосконалення документального оформлення нематеріальних активів, регістрів синтетичного і аналітичного обліку, а також адаптовані до умов підприємства методики обліку, аналізу і внутрішнього контролю нематеріальних активів в умовах інноваційного

розвитку призначені для використання державними підприємствами, а також для проведення наукових досліджень.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Результати дослідження, що містяться в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію та отримали схвалення на XI міжнар. наук.-практ. конф. «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» (09-10 вересня 2022 р., Одеса: ОНЕУ).

Структура, зміст та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст кваліфікаційної роботи розміщено на 87 сторінках друкованого тексту, у тому числі 10 таблиць, 17 рисунків та 5 додатків на 24 сторінках. Список використаних літературних джерел налічує 61 найменування, який подано на 8 сторінках.

***Публікації здобувача за темою кваліфікаційної роботи*:**

1. Косова Т.Д., Камнєва Є. О., Хандошко Д. Р. Облік, аналіз та контроль нематеріальних активів у системі фінансової інноваційної політики підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка та менеджмент*. 2022. Вип. 52. С. 114-119. DOI: https://doi.org/10.32841/2413-2675/2022-52-15

2. Косова Т.Д., Камнєва Є. О., Хандошко Д. Р. Облік та контроль нематеріальних активів як інструмент фінансової політики підприємства. *Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики*: Матеріали одинадцятої міжнар. наук.-практ. конф., 09-10 вересня 2022 р. Одеса: ОНЕУ, 2022. С. 174-175.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ДЕРЖАВНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Нематеріальні активи як об'єкт обліку, аналізу та внутрішнього контролю

НА є досить важливим об'єктом бухгалтерського обліку на ДП, адже саме їх наявність значною мірою визначає їх конкурентоспроможність та ефективність використання бюджетних коштів. В Україні відображення НА у звітності ДП є рідкісним явищем з огляду на низький рівень технологічних укладів національної економіки та незначну питому вагу НА у структурі активів. У зарубіжній практиці питома вага НА у середньому становить 30-40%, а в наукомістких СГД - 70-80%.

У складі НА вітчизняних СГД відображаються активи, представлені переважно комп'ютерними програмами. Вихідними завданнями обліку НА є проблема їх достовірної ідентифікації, виділення серед інших активів з урахуванням властивих ознак та характеристик. НА мають подвійну сутність: по-перше, як частина необоротних засобів, що репрезентують сферу нематеріального виробництва, по-друге, це об'єкти інтелектуальної власності.

Методологія обліку НА у СГД України регулюються НП(С)БО 8 , ПКУ, МСФЗ 38, їх характерними ознаками є: відсутність матеріальної форми; тривалість використання (більше одного року); контроль в результаті минулих подій; можливість ідентифікації.

НА згідно НПСБО 8 є немонетарними активами без матеріальної форми, які ідентифікуються та утримуються СГД з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, адміністративних потреб або надання в оренду іншим СГД.

Згідно ПКУ: НА – це об’єкт інтелектуальної, в тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані у порядку, встановленому відповідним законодавством, об’єктом права власності платника податку.

Згідно МСФЗ 38: НА – це ідентифікований немонетарний актив, що: не має фізичної форми; утримуються СГД з метою їх використання, а не в якості інвестицій; має певні складнощі у частині визначення величини майбутнього прибутку від їх використання; являє цінність лише для одного СГД; має схильність до технічного старіння.

Важливою проблемою обліку НА є складність їх оцінки через відсутність єдиної методики розрахунку цінності для кожного його об’єкта. Імплементація зарубіжного досвіду достовірної оцінки НА в українську практику дозволить отримані такі переваги для СГД: збалансування обліку всіх активів; оптимізація співвідношення активів, а також їх структури; підвищення ринкової вартості; отримання гудвілу при злитті чи поглинанні; контроль величини амортизації. Для визначення цінності НА у світовій практиці використовують такі методи:

- витратний – полягає у розрахунку витрат на відтворення НА;

- дохідний – врахування економічних вигід, які планується отримати від використання об’єкта НА в майбутньому;

- ринковий –порівняння вартості об’єкта НА, який оцінюється, з аналогічними об’єктами на ринку.

Кожний із цих підходів має свою методологію, і тому внаслідок їх одночасного використання підприємство отримує різні значення оцінки НА. Для елімінування ситуації і достовірної оцінки визначення вартості об’єкта НА слід використовувати синтез підходів на основі трьох згадуваних методів. Основою процесів оцінки та обліку НА має бути їх класифікація, зокрема у частині ідентифікованих та неідентифікованих об’єктів. Сферами розбіжності НП(С)БО і МСФЗ є ідентифікація гудвілу вітчизняними СГД, віднесення його до НА. Під гудвілом розуміється унікальний внутрішній ресурс, що характеризує приріст вартості СГД за рахунок ефективного управління;

Відповідно до НПСБО 8 до НА відносять права користування: природними ресурсами, надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище, майном, земельною ділянкою, будівлею. Також до НА відносять права: на оренду приміщень, на комерційні позначення, на торгівельні марки, комерційні найменування, об'єкти промислової власності, на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорт рослин, породи тварин, ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції, на літературні та музичні твори, програми для ЕОМ, бази даних, провадження діяльності, використання економічних та інших привілеїв, на знаки для товарів та послуг, на літературні, художні і музичні твори, відео-, аудіовізуальні матеріали. До НА відносять: технології, патенти, програмне забезпечення, бази даних, ноу-хау, клієнтські контракти, списки клієнтів, ліцензії, роялті, ліцензійні договори, договори франчайзингу права користування ресурсами, трудові договори.

Відповідно до ПКУ, гудвіл – це НА, вартість якого визначається як різниця між балансовою вартістю активів СГД та його звичайною вартістю, як цілісного майнового комплексу, що виникає внаслідок використання кращих управлінських якостей, домінуючої позиції на ринку товарів (робіт, послуг), нових технологій тощо. НА від гудвілу можна відрізнити тільки в тому випадку, коли його можна продати, обміняти чи орендувати.

Також слід відмітити, що на вітчизняних СГД гудвіл відображається в балансі лише у випадку злиття з іншим СГД або у разі продажу. Це є великою проблемою, оскільки НА відіграють досить важливу роль у діяльності СГД через виконання функцій індикатору технологічного розвитку, відображення інноваційної спрямованість їх діяльності. НА створюються та купуються заради досягнення позитивного ефекту функціонування СГД, який втілюється в показниках результативності діяльності.

Недосконалість законодавчої бази, несформований ринок НА і недостатнє вивчення методики їх оцінки призводять до таких проблем в обліку у вітчизняній практиці:

- неоднозначне визначення поняття НА;

- неефективне управління ними;

- відсутність єдиної доцільної методики оцінки та інвентаризації НА;

- недосконаліть організації забалансового обліку;

- відсутність єдиної класифікації НА та єдиного, оптимального підходу до оцінювання вартості НА;

- недооцінювання такої категорії як гудвіл;

- недосконаліть правової бази та системи контролю НА;

- брак єдиного, оптимального підходу до оцінювання вартості НА;

- недостатній рівень кваліфікації, знань бухгалтерів з обліку НА;

- брак єдиних критеріїв щодо віднесення того чи іншого об'єкта НА до відповідної групи;

- недостатній рівень запозичення зарубіжного досвіду щодо оцінки та обліку НА.

Використання НА у діяльності СГД має безліч переваг і сприяє збільшенню його прибутковості. Тому слід активніше залучати НА, ефективніше їх використовувати та обліковувати на основі запозичення досвіду зарубіжних країн.

Оцінка є одним з важливих методів бухгалтерського обліку. Даний метод бухгалтерського обліку допомагає визначити не лише вартість активів СГД, але й виявити його потенційні можливості та перспективи економічного розвитку. У наш час відповідно до вимог законодавства оцінка має обов'язково застосовуватися усіма суб'єктами господарювання (незалежно від їх виду та форми власності), оскільки інформація про майно господарюючого суб'єкта в обліку має бути представлена виключно у грошовому вимірнику. На державному рівні порядок проведення вартісної оцінки активів регулюється за допомогою Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні», національних стандартів оцінки, НП(С)БО.

Проблемність оцінки НА є однією з ключових проблем БО і полягає у

виборі методу оцінки, необхідності ідентифікації пов'язаних витрат, що формують первісну вартість, браку абсолютно ідентичних активів на ринку.

НА в Україні відносно новим об'єктом БО, управління, оціночної діяльності тощо. Інформаційна система БО забезпечує прийняття управлінських рішень, методологічний інструментарій для БО НА має задовольняти потреб заінтересованих користувачів – ринкових суб'єктів, державних підприємств, а також інноваційного розвитку економіки. БО НА у складі майна СГД можливе лише за умови чіткого визначення їх вартості в результаті оцінки на основі витратного, доходного та порівняльного методів. Під час здійснення оцінки НА за витратним підходом розраховується вартість витрат, що були понесенні під час його створення або необхідних для його відтворення чи заміщення. Доходний підхід передбачає, що у процесі проведення оцінки враховуються майбутні вигоди, які можуть бути отримані при використанні НА. Умовою його використання є можливість визначити розміру доходу, що отримує або може отримувати СГД від використання НА, наявність достатнього обсягу достовірної інформації про ціни на ринку об'єктів НА, характеристики яких є подібними, договірного забезпечення щодо розпорядження майновими правами на об'єкти НА. У разі застосування порівняльного підходу до оцінки НА подібність об'єктів визначається з урахуванням виду економічної діяльності, сфери застосування НА, економічних, функціональних та інших характеристик.

У цілому зручність вживання того або іншого підходу залежить від специфічності об'єктів НА через їх специфічність і нестандартність. Факторами, що обмежують сферу використання окреслених підходів є: витратний підхід - відірваність витрат, понесених на створення чи відтворення об'єкту НА від його ринкової вартості; порівняльний підхід - рідкий характер окремих об'єктів НА, наявність деяких об'єктів НА, наприклад, патенти, у яких відсутні аналоги або їх складно підібрати. Звичайно можуть бути випадки, коли бізнес купується заради відомого бренду чи наявних технологій, але зазвичай досить важко виділити вартість, що

припадає на НА. Тому основним підходом при оцінці найчастіше є доходний підхід, заснований на очікуваних доходах власника об'єкту НА від його використання.

Вартісна оцінка НА залежить від способів їх отримання і юридичного статусу об'єкта НА, який являє документально підтверджені права власника на володіння об'єктом НА чи їх відсутність. Випадки, при яких виникає необхідність оцінки НА відповідно до юридичного статусу можна розділити на дві групи: його зміна (внесення НА до статутного капіталу та їх страхування; укладання ліцензійних договорів; одержання кредиту під заставу НА); незмінність (угода з продажу чи купівлі НА; розподіл майна між власниками; реорганізація чи ліквідація СГД). Відповідно до зміни юридичного статусу оцінка активу також змінюється. У відповідності з нормами НП(С)БО 8 СГД можуть використовувати два види оцінки вартості НА: по історичній собівартості і справедливій вартості. НА надходять на підприємство по-різному. Вони можуть бути придбані готівкою, отримані безкоштовно від інших підприємств, у результаті обміну або як внесок до статутного капіталу. Первісна оцінка при придбанні за грошові кошти або їх еквіваленти є найлегшою. До первісної вартості придбаного НА включають ціну придбання (крім отриманих торговельних знижок), мито, непрямі податки, що не підлягають відшкодуванню, та інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням об'єкта та доведенням його до стану, придатного для використання за призначенням. Прикладами таких витрат є: витрати на виплати робітникам, які виникають безпосередньо в результаті доведення активу до робочого стану; професійні гонорари; витрати на перевірку належного функціонування такого активу. Якщо одночасно купують кілька НА, вартість кожного з яких не виділена, то розподіл вартості слід здійснювати виходячи з їх справедливої оцінки. Якщо НА отриманий в обмін на подібний об'єкт, то його первісна вартість дорівнює залишковій вартості переданого НА. Але у разі перевищення залишкової вартості над справедливою, НА оцінюється за справедливою вартістю, а різниця включається до фінансових

результатів (витрат) звітного періоду. Якщо НА обмінюється на неподібний об’єкт, то його вартість визначається за справедливою вартістю переданого об’єкта, що збільшується або зменшується на суму грошових коштів та їх еквівалентів, отриману під час обміну. НА можуть надійти до СГД як внесок до статутного капіталу. Собівартість активу у цьому випадку визначається на рівні справедливої вартості, узгодженої засновниками (учасниками) СГД. При безоплатному отриманні НА оцінюється за справедливою вартістю з урахуванням таких самих витрат, як і при придбанні власними силами. При об’єднанні підприємств НА також оцінюються за справедливою вартістю. При цьому особливої уваги потребують НА, які створені власними силами. Це пов’язано з тим, що такі активи особливо важко ідентифікувати. Тому більшість таких активів взагалі не обліковуються на балансі підприємств, а витрати на їх створення відображаються у складі того звітного періоду, в якому вони були понесені. Проблема полягає у відсутності методики оцінки НА при створенні та оцінці майбутніх економічних вигід від використання даного активу. Коли нематеріальний об’єкт визнається активом, то очікується, що він буде використовуватися протягом тривалого часу. Але в довгостроковому періоді надзвичайно складно визначити ефект від використання такого активу. Так, облік створення НА власними силами потребує попереднього аналізу. Це пов’язано з тим, що процес створення НА може включати заплановані СГД дослідження, які проводяться з метою одержання і розуміння нових наукових та технічних знань. Відповідно до вимог НП(С)БО 8 витрати на дослідження не включають до вартості НА, а відносять до складу витрат СГД в звітному періоді. Капіталізації підлягають витрати на розробку об’єкта НА. Прикладами розробок можуть бути: діяльність по розробці макету товарного знака; процес програмування при створені комп’ютерного забезпечення; проектування, винахід, випробування корисної моделі; розробка рисунка промислового зразка. Приклади розробок наведені у МСБО 38. Також МСБО «Нематеріальні активи» рекомендує здійснювати капіталізацію витрат за внутрішньогенерованими

нематеріальними активами від дати, коли вони вперше починають відповідати критеріям визнання. При цьому раніш здійснені затрати сторнувати забороняється. На сучасному етапі розвитку господарських відносин СГД все частіше оцінюють активи за справедливою вартістю, поняття якої вперше з'явилось на початку 90-х років в американських стандартах FAS-105 та FAS -107 (1991 р.), які визначали правила розкриття інформації про фінансові інструменти. Це спричинено, в першу чергу міжнародними тенденціями щодо використання даного виду оцінки, адже в світовій практиці активи все частіше оцінюються саме за справедливою вартістю. Дана ситуація призвела до появи нових міжнародних нормативних актів, які були створені задля визначення порядку застосування справедливої вартості у професійній оціночній діяльності. Варто відзначити те, що у вітчизняному НП(С)БО 8 зазначені лише випадки, коли оцінка повинна здійснюватися за справедливою вартістю і немає чітких інструкцій по застосуванню даного виду оцінки. Згідно П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» "справедлива вартість" – це сума, за якою може бути здійснений обмін активу чи оплата зобов'язань в результаті операцій між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами. У відповідності з вимогами стандарту справедливу оцінку активів, зокрема і нематеріальних, слід застосовувати для отримання достовірної та справедливої інформації про їх оцінену та переоцінену вартість. Здійснюючи оцінку за справедливою вартістю необхідно пам'ятати про чотири її основи, які включають історичну та поточну собівартість, вартість реалізації (погашення) і теперішню вартість. Історична собівартість передбачає, що активи відображають за сумою сплачених грошових коштів чи їх еквівалентів або за справедливою вартістю компенсації, виданої, щоб придбати їх на момент придбання. При застосуванні поточної собівартості вартість НА відображають за сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яка була б сплачена в разі придбання подібного НА на поточний момент. Вартість реалізації передбачає, що НА відображаються за сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яку можна було б отримати на поточний момент шляхом продажу даного активу в процесі звичайної

реалізації. Теперішня вартість означає, що активи відображаються за дисконтованою вартістю майбутніх чистих надходжень грошових коштів, що, як очікується, має генерувати стаття в нормальному ході діяльності СГД. У процесі здійснення господарської діяльності вартість НА, що належать підприємству, може змінитися, тому інколи необхідно проводити їх переоцінку. У разі переоцінки НА їх справедливу вартість визначають на дату переоцінки з посиланням на ціни активного ринку. Активним ринком вважають той, на якому існують усі наведені умови: об'єкти, що продаються та купуються на цьому ринку є однорідними; у будь-який час можна знайти зацікавлених продавців і покупців; інформація про ринкові ціни є загальнодоступною. Об'єктом переоцінки можуть бути лише ті НА, для яких існує активний ринок. На практиці коло таких активів є дуже обмежене. Водночас немає активного ринку для авторських прав, торговельних марок та аналогічних унікальних НА. Безумовно, такі активи також продаються та купуються, але операції з ними здійснюються нерегулярно, а ціни в кожному конкретному випадку враховують індивідуальні характеристики об'єкта. При здійсненні переоцінки окремого НА слід переоцінювати всі інші активи класу, до якого він належить. Якщо окремий об'єкт у класі переоцінених НА не може бути переоцінений через відсутність активного ринку, його слід оцінювати за собівартістю за вирахуванням накопиченої амортизації та накопичених збитків від зменшення корисності. Якщо ж справедливу вартість переоціненого НА неможливо в подальшому визначити з посиланням на активний ринок, балансовою вартістю такого активу є його переоцінена вартість на дату останньої переоцінки за вирахуванням подальшої амортизації та накопичених збитків від зменшення корисності. Оцінка НА дійсно є важливою складовою ефективного функціонування господарюючого суб'єкта. Але варто пам'ятати, що незалежно від способу отримання НА їх надходження і введення в експлуатацію повинне бути оформлене відповідними документами, що описують даний ресурс як об'єкт власності, визначають порядок його використання, а також підтверджують майнові права СГД на

таке використання.

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку, аналізу та внутрішнього контролю нематеріальних активів на державному підприємстві

Організація обліку, аналізу та внутрішнього контролю нематеріальних активів залежить від організаційно-правової форми підприємства.

Державне унітарне підприємство утворюється уповноваженим органом державної влади на базі відокремленої частини державної власності без поділу її на частки. Орган державної влади, до сфери управління якого входить підприємство, є представником власника і виконує його функції у межах, визначених ГКУ та іншим законодавством. Майно державного унітарного підприємства перебуває у загальнодержавній власності і закріплюється за ним на правах господарського відання чи оперативного управління.

Державні унітарні підприємства діють: по-перше, як державні комерційні підприємства; по-друге, як казенні підприємства. Перші є СГД, діють на основі статуту або модельного статуту і несуть відповідальність за наслідки своєї діяльності усім належним йому на праві господарського відання майном. Держава та орган, до сфери управління якого входить державне комерційне підприємство, не несуть відповідальності за його зобов'язаннями, крім випадків, передбачених Господарським Кодексом та іншими законами. Збитки, завдані державному комерційному підприємству внаслідок виконання рішень органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, які було визнано судом неконституційними або недійсними, підлягають відшкодуванню зазначеними органами добровільно або за рішенням суду.

Державне унітарне комерційне підприємство може бути перетворене у державне акціонерне товариство, 100 відсотків акцій якого належать державі, у порядку, встановленому КМУ.

Державне комерційне підприємство зобов'язане приймати та виконувати державні замовлення, враховувати їх при формуванні виробничої програми, визначенні перспектив свого економічного і соціального розвитку та виборі контрагентів, а також складати і виконувати річний та з поквартальною розбивкою фінансовий план на кожен наступний рік.

Основні моделі обліку НА реалізуються у рамках американської системи бухгалтерського обліку *GAAP (Generally Accepted Accounting Principles*), Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку *IAS (International Accounting Standards),* Національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку (НП(С)БО). Їх порівняльну оцінку наведено у табл. 1.1.

У МСБО 38 під нематеріальними активами розуміється певний негрошовий актив в нематеріальній формі. Строк корисного використання НА обмежено 20 роками. З метою нарахування амортизації НА поділяються на ті, що мають строк корисного використання: а) невизначений, б) визначений,.

Відповідно до українського стандарту НП(С)БО 8 НА – немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований. Даний стандарт не поширюється на гудвіл, нематеріальні активи, витрати на придбання яких визнаються роялті.

Відповідно до НП(С)БО 8 не визнаються нематеріальним активом: витрати на дослідження; витрати на підготовку і перепідготовку кадрів; витрати на рекламу та просування продукції на ринку; витрати на створення, реорганізацію та переміщення підприємств/установ або їх частини; витрати на підвищення ділової репутації СГД/установи, вартість видань і витрати на створення торгових марок.

Відповідно до НП(С)БО 8 НА з невизначеним строком корисного використання (ті, щодо яких СГД у внутрішньому регламенті не визначено обмеження строку, протягом якого очікується збільшення грошових коштів чи їх еквівалентів від їх використання) амортизації не підлягають. Така неконкретність викликає багато питань у бухгалтерській практиці і призводить до неоднозначного трактування стандартів обліку [12].

Таблиця 1.1

Порівняльна оцінка НА як об'єктів обліку в рамках *GAAP і IAS*

Показник	*GAAP*	МСБО 38 «Нематеріальні активи»	НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи»
Склад	патентні права, авторські права, гудвіл, організаційні витрати і витрати на відкриття бізнесу	комп'ютерне програмне забезпечення, патенти, авторські права, кінофільми, переліки клієнтів, права на іпотечне обслуговування, ліцензії на риболовлю, квоти на імпорт, франшизи, взаємовідносини з клієнтами чи постачальниками, лояльність клієнтів, частка ринку та маркетингові права.	права користування природними ресурсами, права користування майном, права на комерційні призначення, права на об'єкти промислової власності, авторське право та суміжні з ним права, інші нематеріальні активи.
Характе-ристики	- відсутність фізичного прояву; - наявність майбутніх економічних переваг, вартість яких важко визначити; - складність визначення часу їх корисного використання; - використання переважно в операційній, а не в інвестиційній діяльності СГД.	- є ймовірність того, що майбутні економічні вигоди, які відносяться до активу, надходитимуть до суб'єкта господарювання; - собівартість активу можна достовірно оцінити.	- щодо придбаного або отриманого НА - існує імовірність одержання майбутніх економічних вигод, пов'язаних з його використанням, та його вартість може бути достовірно визначена. - щодо НА, отриманого в результаті розробки, підприємство має: - намір, технічну можливість та ресурси для доведення НА до стану, у якому він придатний для реалізації або використання; - можливість отримання майбутніх економічних вигод від реалізації або використання НА; - інформацію для достовірного визначення витрат, пов'язаних з розробкою НА.
Метод нарахування амортизації	лінійній (кумулятивний, як виняток)	до 20 років – лінійний, після - щорічна перевірка на знецінення	прямолінійний (пріоритет); зменшення залишкової вартості; прискореного зменшення залишкової вартості; кумулятивний; виробничий.

***Джерело**: побудовано за даними [10; 11]*

В Україні інституціональною особливістю є паралельне ведення бухгалтерського і податкового обліку. Пункт 138.3.4 визначає строки нарахування амортизації нематеріальних активів для шістьох груп. Для груп 1, 2. 3, 6, які пов'язанні з правами користування природними ресурсами, майном, правами на комерційні позначення, іншими нематеріальними активами, він установлюється відповідно до правовстановлюючого документа. Для інших груп визначається мінімальний термін використання НА: для групи 4 (права на об'єкти промислової власності) – 5 років, для групи 5 (авторське право та суміжні з ним права) – 2 роки. Якщо відповідно до правовстановлюючого документа строк дії права користування нематеріального активу не встановлено, такий строк корисного використання визначається платником податку самостійно, але не може становити менше двох та більше 10 років [13].

На відміну від *GAAP* і МСБО 38 «Нематеріальні активи», НП(С)БО 8 передбачає ширший перелік методів для нарахування амортизації НА – п'ять із пріоритетом прямолінійного. На відміну від ОЗ, для їх списання не потрібно очікувати їх повного фізичного зносу або продажу. Переважно списання здійснюється при досягненні нульової вартості, за винятком випадків, коли існує невідмовне зобов'язання іншої особи щодо придбання цього об'єкту наприкінці строку його корисного використання та коли ліквідаційна вартість може бути визначена на підставі інформації існуючого активного ринку і очікується, що такий ринок існуватиме наприкінці строку корисного використання цього об'єкта.

Акцентуємо увагу на відмінностях в концептуальних засадах обліку НА відповідно до МСБО 38 і Н(П)СБО 8, дія останнього не поширюється на гудвіл, не наводяться критерії його розмежування з нематеріальними активами. Натомість у МСБО 38 є розділ «Внутрішньо генерований гудвіл». Відповідно до п. 49 внутрішньо генерований гудвіл не визнається як актив, оскільки він не є ідентифікованим ресурсом (тобто не є відокремлюваним і не походить від договірних або інших юридичних прав), який контролюється суб'єктом господарювання і який можна достовірно оцінити за собівартістю.

У міжнародній практиці в нематеріальних активах виділяють гудвіл (ділову репутацію) як різницю між ціною, заплаченої за підприємство, придбане на аукціоні або за конкурсом, і оцінкою вартості його майна. Згідно з МСФЗ 3 «Об’єднання бізнесу» [14] гудвіл це актив, який втілює у собі майбутні економічні вигоди, що виникають від інших активів, придбаних в об'єднанні бізнесу, які неможливо індивідуально ідентифікувати та окремо визнати. Гудвіл (вартість ділової репутації) - НА, вартість якого визначається як різниця між ринковою ціною та балансовою вартістю активів СГД як цілісного майнового комплексу, що виникає в результаті використання кращих управлінських якостей, домінуючої позиції на ринку товарів, послуг, нових технологій тощо. Вартість гудвілу не підлягає амортизації і не враховується під час визначення витрат платника податку, щодо активів якого виник такий гудвіл.

Відповідно до НП(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» [15] гудвіл - перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів, зобов'язань і непередбачених зобов'язань на дату придбання. Тобто, у визначенні гудвіла відсутня вказівка на його нематеріальний характер, а стандарт не містить чітких вимог до його ідентифікації. У зарубіжній практиці існують різні методи обліку та оцінки гудвілу: метод капіталізації, тобто відображення в складі активів без амортизації; метод капіталізації з подальшою періодичною амортизацією; негайне списання за рахунок власного капіталу.

1.3. Організація і задачі обліку, аналізу та внутрішнього контролю в умовах ДП_ІОЦ_Мінсоцполітики

ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» зареєстроване 11.06.1998, рішення № 07155, орган реєстрації - Солом’янська районна у місті Києві державна адміністрація. Дата включення СГД до ЄДРПОУ - 11.06.1998. Підприємство надає такі послуги:

- розроблення, впровадження та супроводження ППЗ соціального спрямування;

- впровадження та супроводження ППЗ соціального спрямування;

- надання консультаційних послуг з питань інформатизації;

- технічне обслуговування та ремонт комп’ютерної техніки, друкуючих пристроїв та іншого електронного обладнання;

- інформаційно-обчислювальні послуги з оброблення даних із застосуванням ППЗ автоматизації діяльності органів соціального захисту населення та Пенсійного фонду України;

- надання послуг з установлення операційного і мережевого програмного забезпечення, створення та експлуатації інформаційно - обчислювальних мереж різної конфігурації, систем електронного зв’язку.

Кількість працівників становить близько 100 чол.

Основні статутні параметри СГД:

Ідентифікаційний код – 03562649

Свідоцтво про реєстрацію платника податку на додану вартість №36124865, видане ДПА Солом'янського району м. Києва 06.03.2006, індивідуальний податковий номер 035626426588.

Організаційно-правова форма господарювання – ДП

Орган управління- Міністерство соціальної політики України

Форма власності- загальнодержавна власність

Місцезнаходження – 03065 м. Київ, Солом'янський район, проспект Любомира Гузара, 7

Види діяльності за КВЕД:

63.11 Оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність;

62.01 Комп'ютерне програмування;

62.02 Консультування з питань інформатизації;

62.09 Інша діяльність у сфері інформаційних технологій і комп'ютерних систем;

95.11 Ремонт комп'ютерів і периферійного устаткування.

Відповідно до вимог Закону «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-Х1У (зі змінами) і НП(С)БО підприємство дотримується єдиної методики відображення господарських операцій і забезпечує своєчасне та повне надання достовірної інформації користувачам фінансової звітності.

Для відображення в БО господарських операцій підприємство дотримується норм НП(С)БО, затверджених Міністерством фінансів України. МСБО на підприємстві не застосовуються.

До основної операційної діяльності ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» відносяться послуги:

- розробка, впровадження та супроводження програмних засобів, локальних обчислювальних мереж;
- надання інформаційно-обчислювальних послуг- з обробки даних;
- технічне обслуговування та ремонт комп'ютерного, периферійного та офісного обладнання;
- загальногосподарська діяльність.

До іншої операційної діяльності СГД належить:

- реалізація інших оборотних активів, тощо.

До іншої звичайної діяльності відносяться такі види господарських операцій: реалізація необоротних активів; безкоштовно отримані активи; отримані відсотки від банківських установ за користування залишками коштів на рахунках ДП «ІОЦ Мінсоцполітики».

ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» у 2020 році значно збільшило обсяг продаж, який описується висхідною гілкою параболи (рис. 1.1).

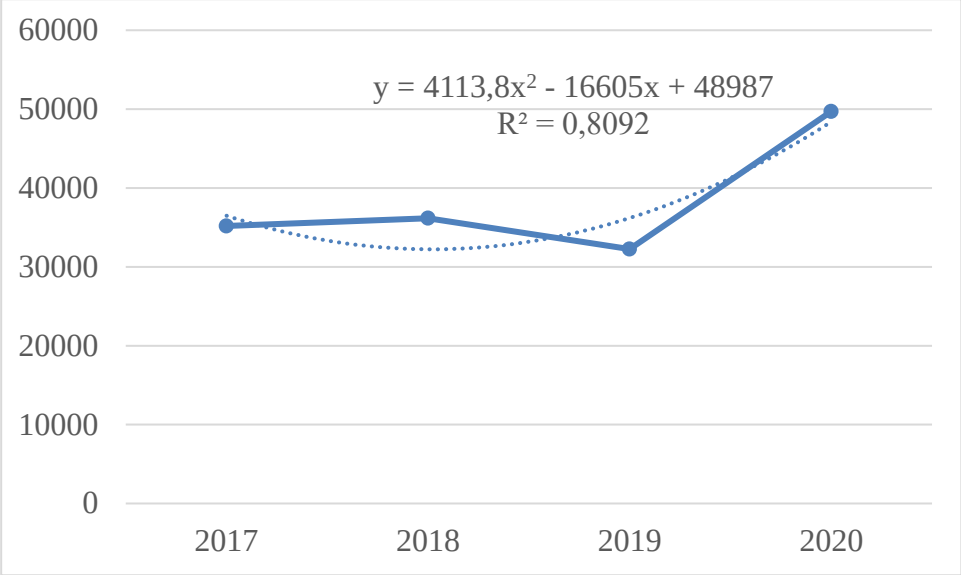

Рис. 1.1. Динаміка обсягів продаж ДП «ІОЦ Мінсоцполітики», тис. грн.

Джерело: *власні розрахунки*

Підприємство працює прибутково, у 2018 році відбулося різке скорочення чистого прибутку з 4275 тис. грн. до 916 тис. грн., потім ситуація змінилася на зворотній тренд.

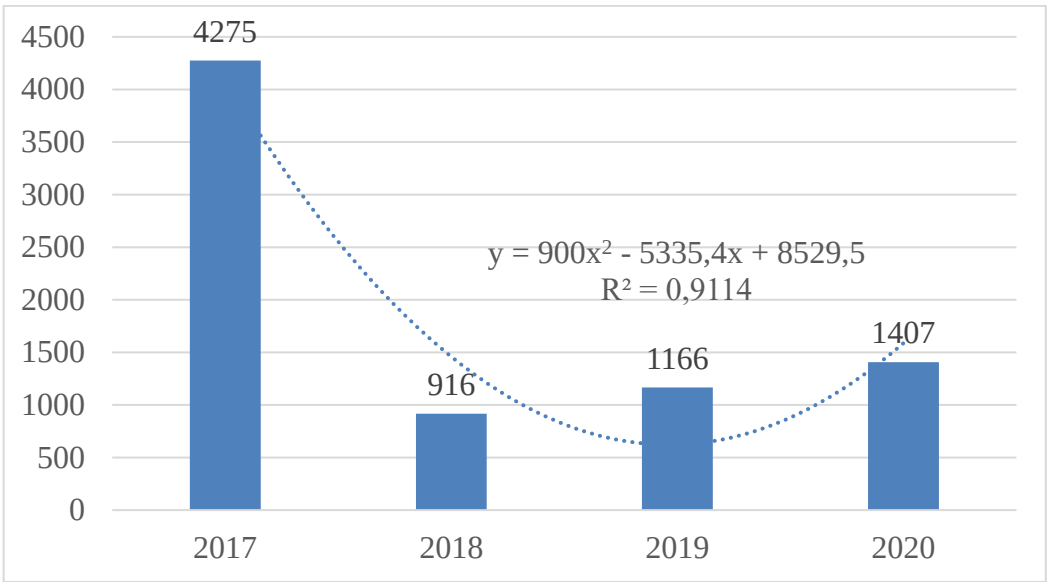

Рис. 1.2. Динаміка обсягів чистого прибутку ДП «ІОЦ Мінсоцполітики», тис. грн.

Джерело: *власні розрахунки*

Загалом динаміка чистого прибутку описується параболою з гілками догори і дозволяє очкувати подальше зростання прибутку.

Висновки до розділу 1

1. Облік, аналіз та контроль НА у системі фінансової інноваційної політики СГД ґрунтується на міжнародних і національних стандартах. Їх порівняльна оцінка дозволила виявити схожі і відмінні риси, а також напрями удосконалення вітчизняної обліково-контрольної системи щодо НА. Спільні риси МСБО 38 і НП(С)БО 8 визначаються такими положеннями: схожа дефініція НА і побудова облікового стандарту як документа в частині с*кладу* НА, їх *х*арактеристик, інструментів ідентифікації і визнання, методів нарахування амортизації; зарахування НА на баланс СГД за первісною вартістю.

2. Відмінності між МСБО 38 і НП(С)БО 8 зводяться до такого: різний склад НА, у т.ч. у частині гудвілу, який в українських умовах не включається до їх складу; більш жорсткі умови нарахування амортизації міжнародними стандартами на основі лінійного методу і щорічної їх перевірки на знецінення; ліберальність національних стандартів, що полягає у застосуванні п’яти методів амортизації НА, які використовуються також відносно ОЗ; наявність податкового методу нарахування амортизації НА, передбаченого Податковим Кодексом України.

3. Оцінка НА має забезпечувати достовірне уявлення інформації про майновий і фінансовий стан СГД в його ФЗ. Вона ґрунтується на трьох методах: витратний, дохідний, порівняльний. Універсальний метод оцінки, який би усував недоліки окремих методів і задовольняв би потреби користувачів ФЗ, ґрунтується на їх синтезі і комбінаториці. Тому вибір методу оцінки НА передбачає досконале вивчення цілей оцінки в БО.

4. В умовах економіки знань зростає роль НА як рушійного продуктивного фактору розвитку суб’єктів господарювання. Питома вага НА, їх знос та ефективність використання є індикаторами рівня інноваційності і техніко-технологічного укладу СГД і національної економіки загалом. Для зміцнення конкурентоспроможності суб’єктів господарювання необхідно, щоби наріжним каменем стратегії СГД стала фінансова інноваційна політика.

Вона має бути інтегрована з обліковою політикою і результатами аудитів в частині НА.

5. ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» у 2020 році значно збільшило обсяг продаж, який описується висхідною гілкою параболи. Підприємство працює прибутково, у 2018 році відбулося різке скорочення чистого прибутку з 4275 тис. грн. до 916 тис. грн., потім ситуація змінилася на зворотній тренд. Загалом динаміка чистого прибутку описується параболою з гілками догори і дозволяє очкувати подальше зростання прибутку.

РОЗДІЛ 2
ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В УМОВАХ ДП_ІОЦ_МІНСОЦПОЛІТИКИ

2.1. Документальне оформлення операцій із нематеріальними активами

Облікова політика ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» є внутрішнім нормативним документом, який встановлює загальні засади організації, ведення БО та складання ФЗ на СГД. Фіксація всіх господарських операцій у первинних документах та облікових регістрах, облік доходів та витрат, податковий облік, складання звітності, інвентаризація матеріальних цінностей, нарахування та виплата заробітної плати, а також здійснення інших процедур, що входять до системи БО СГД, виконуються відповідно до чинного законодавства України, нормативних актів та методичних документів органів державного управління (МФУ, НБУ, ДФС України, Мінсоцполітики України тощо).

ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» застосовує журнальну форму БО, при якій прийняті до обліку первинні документи систематизуються на рахунках БО в регістрах синтетичного обліку (журналах, головній книзі, відомостях та інших) і аналітичному обліку шляхом подвійного запису їх на взаємозалежних рахунках БО. Спосіб ведення БО автоматизовано за допомогою спеціально розробленого програмного продукту «BAS». Дані про здійснені на СГД господарські операції з паперових носіїв первинної облікової інформації записують на машинні носії. На підставі введених даних автоматично робиться групування дебетових та кредитових оборотів за синтетичними й аналітичними рахунками, визначаються сальдо, формуються оборотні відомості і звітність, роздруковуються різні первинні документи. Вихідна інформація подається у вигляді друкованих реєстрів за окремими рахунками БО.

Регістри БО повинні мати: назву, період реєстрацій господарської операції, прізвища і підписи, що дають можливість ідентифікувати осіб, які брали участь у їх складанні.

Ведення регістрів БО здійснюється в порядку, встановленому Методичними рекомендаціями по застосуванню регістрів БО, затвердженими наказом МФУ від 29 грудня 2000 року № 356.

Регістри БО повинні бути побудовані за кореспонденцією рахунків БО, встановленою Інструкцією про застосування Плану рахунків БО активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженою наказом МФУ від 30.11.1999 № 291.

З метою забезпечення контролю за веденням БО на ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» головний бухгалтер надає керівнику СГД (або особі, що його заміщає) на його вимогу головну книгу з обліковими даними за попередній звітний місяць.

Первинні документи повинні бути складені при здійсненні господарської операції, а якщо це неможливо - безпосередньо після її завершення. Первинні документи повинні містити реквізити передбачені діючим законодавством.

Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів та регістрів БО і невідповідність відображення у них даних несуть особи, що склали ці документи та/або підписали їх, у разі якщо вони були долучені до процесу складання таких документів.

Підставою для БО господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій. Дані, що надходять у бухгалтерію СГД у вигляді первинних документів обробляються комбіновано - вручну та за допомогою комп'ютерів.

Комп'ютерна технологія обробки даних БО базується на програмному забезпеченні "BAS", електронному сервісу обміну даними з банківськими установами, на рахунках яких зберігаються кошти СГД, та іншими програмними засобами загального або спеціального вжитку.

Всі первинні документи та регістри БО та звітність, що складаються і

зберігаються в електронному вигляді, повинні мати підписані паперові оригінали.

Право здійснювати записи в електронній базі даних БО мають тільки працівники бухгалтерії та головний бухгалтер. При цьому конкретному працівнику бухгалтерії доступна для внесення змін і доповнень та оновлення тільки та частина електронної бази даних, з якою він працює відповідно до своїх службових обов'язків, прав та компетенції.

Для забезпечення електронної бази даних БО працівниками відділу БО та звітності в кінці кожного робочого дня здійснюється повне копіювання цієї бази даних.

Право доступу до електронної бази даних БО в якості користувачів мають:

- до всіх інформаційних ресурсів бази даних - директор ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» та на час його відсутності особа, на яку покладено тимчасове виконання обов'язків керівника СГД;
- до окремих інформаційних сегментів - заступники директора ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» та завідуючі відділів матеріально - технічного забезпечення, господарчого обслуговування та планово-виробничого.

Для забезпечення реєстрації в БО господарських операцій під час їх здійснення або, якщо це неможливо, безпосередньо після їх закінчення, встановлюються правила подання основних видів документів до бухгалтерії ДП «ІОЦ Мінсоцполітики».

За поданням головного бухгалтера та рішенням керівника ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» порушники термінів подання первинних облікових документів до бухгалтерії притягаються до адміністративної та матеріальної відповідальності відповідно до чинного законодавства та внутрішніх нормативних документів СГД.

Видачу дозволів на відпускання (відвантаження) матеріальних цінностей здійснює керівництво ДП «ІОЦ Мінсоцполітики». Виписку доручень на одержання товарно-матеріальних цінностей здійснюють працівники відділу БО та звітності. На останніх також покладено облік та збереження бланків суворої

звітності.

Всі працівники ДП «ІОЦ Мінсоцполітики», що працюють на посадах, які передбачають матеріальну відповідальність, повинні укласти з СГД договір про повну матеріальну відповідальність з обов'язковою вказівкою можливості матеріального відшкодування.

При придбанні ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» ОЗ виробництва, офісного обладнання, меблів повинна бути реалізована така послідовна низка облікових процедур:

- оприбуткування на склад ДП «ІОЦ Мінсоцполітики»;
- відпускання через матеріально-відповідальних осіб в структурні підрозділи ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» з одночасним наданням та нанесенням інвентарного номеру;
- оформлення актів введення в експлуатацію;
- повідомлення бухгалтерії про наданий інвентарний номер для заведення індивідуальної облікової картки.

За порушення вищенаведеної облікової технології особи, що відпускали основні засоби виробництва, офісне обладнання, меблі, а також матеріально-відповідальні особи структурних підрозділів, які приймали ці матеріальні цінності, притягаються за рішенням керівництва ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» до адміністративної та матеріальної відповідальності.

Для забезпечення якісного управління ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» відділ БО та звітності формує та надає директору облікову інформацію відповідно до визначеного переліку. За запитами директора ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» відділ БО та звітності надає й інші облікові дані, що потрібні для управління СГД. Склад та термін подання таких даних встановлюється керівником ДП «ІОЦ Мінсоцполітики».

Облікова політика ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» сформована на основі норм НП(С)БО України, норм Положення про порядок БО окремих активів та операцій підприємств державного, комунального секторів економіки затвердженого наказом Мінфіну України від 19.12.2006 №1213 та інших

нормативно-правових актів.

Бухгалтерській облік на ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» ведеться із застосуванням 9 класу рахунків, без застосування 8 класу Плану рахунків БО, затвердженого наказом МФУ від 30.11.1999 № 291. Порядок відрахування прибутку до резервного капіталу - один раз на рік (наприкінці року) 3,0 % від отриманого чистого прибутку, що залишається підприємству.

Придбані основні засоби та НА зараховуються на баланс ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» за первісною вартістю. Одиницею обліку є окремий об'єкт. Ремонти ОЗ, що здійснюються для підтримки їх в робочому стані відносяться на витрати, витрати на модернізацію та поліпшення включається до складу вартості об'єкта основного засобу. Ліквідаційна вартість ОЗ визначається як така, що дорівнює 0,00 грн.

ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» для правильного відображення в БО ОЗ створює експертну комісію, в обов'язки якої входять:

- визнання ОЗ, інших необоротних матеріальних активів та НА;
- визначення строку їх корисного використання.

Придбані запаси на баланс ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» зараховуються за первісною вартістю. Малоцінні та швидкозношувані предмети, що використовуються строком не більше 1 року, списуються при передачі в експлуатацію. Облік дебіторської заборгованості на ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» ведеться за первісною вартістю.

Організація обліку НА у першу чергу передбачає організацію їх документування. Для цього потрібно знати, якими формами документів слід користуватися для оформлення відповідних господарських операцій, що відбуваються з нематеріальними активами. Такими документами є: право на винахід чи модель, що підтверджується відповідними патентами та ліцензійними договорами; товарний знак - це свідоцтво або договір уступки, зареєстрований встановленими правилами.

2.2. Синтетичний і аналітичний облік нематеріальних активів

Об’єкти, що не мають матеріальної форми, визнаються НА. Методологічні засади формування в БО інформації про НА та розкриття інформації про них у ФЗ визначає НП(С)БО 8, згідно цього стандарту «НА - немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований».

Для синтетичного обліку НА призначений активний рахунок 12, за дебетом якого відображається їх придбання, розробка, отримання від інших фізичних або юридичних осіб. НА обліковуються за первісною вартістю, їх дооцінка відображається за дебетом рахунку 12, за кредитом відображається вибуття внаслідок продажу, безоплатної передачі або неможливості отримання ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» надалі економічних вигод від використання НА. Сума уцінки НА також відображається за кредитом рахунку 12.

Визнання об’єкта НА відбувається на підставі оформлення первинного документа, що містить його найменування, характеристику, порядок і строк корисного використання, первісну вартість, дату придбання, підписи відповідальних осіб, що прийняли об’єкт НА. Зазначені особи мають перевірити обґрунтованість оприбуткування об’єкту НА, наявність документів, що описують сам об’єкт або порядок його використання.

ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» обґрунтовує вибір методу нарахування амортизації НА в Наказі про облікову політику, у ньому вказано наступні важливі моменти з організації обліку НА:

- порядок віднесення об'єктів до НА;
- порядок оцінки НА;
- строки корисного використання того чи іншого активу;
- список осіб, які несуть відповідальність за збереження інформації про НА;
- метод та порядок нарахування їх амортизації;
- основні первинні документи, якими передбачається оформлення
- надходження та рух НА тощо.

Кожний вид НА, який використовується ДП «ІОЦ Мінсоцполітики», має бути відображений в обліку на окремому субрахунку, мати свій підхід до обліку, нарахування амортизації і списання. Кожен НА повинен переносити свою вартість на витрати виробництва залежно від його участі та ролі в процесі діяльності ДП «ІОЦ Мінсоцполітики». Рахунок 12 "Нематеріальні активи" має такі субрахунки: 121 «Права користування природними ресурсами», 122 «Права користування майном», 123 «Права на комерційні позначення», 124 «Права на об'єкти промислової власності», 125 «Авторське право та суміжні з ним права» 127 «Інші нематеріальні активи».

Накопичена амортизація НА відображається за кредитом рахунку 133 у кореспонденції з дебетом рахунків витрат: 23 - «Виробництво», 91 - «Загальновиробничі витрати», 92 - «Адміністративні витрати», 93 - «Витрати на збут», 94- «Інші витрати операційної діяльності». Визначення терміну вартості НА проводиться лінійним методом, а методи визначення терміну експлуатації залежать від терміну їх служби. Аналітичний облік зносу (накопиченої амортизації) ведеться за видами НА.

ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» не використовує рахунки 8 класу для здійснення витрат за елементами операційних витрат і рахунок 83 - «Амортизація». Для удосконалення балансового синтетичного бухгалтерського обліку пропонується використовувати субрахунок 686 «Розрахунки з придбання необоротних активів», до якого рекомендується відкрити аналітичний облік 686/3 «Розрахунки з придбання нематеріальних активів».

За забалансовим рахунком 09 ведеться облік нарахування та використання амортизаційних відрахувань ОЗ. Для обліку амортизації НА доцільно відкрити аналітичний субрахунок 09/2, за дебетом якого відображатиметься нарахування амортизації НА, за кредитом – її використання на придбання, створення НА, обслуговування кредитів та інших витрат на їх відтворення: просте і розширене, часткове оновлення. Для удосконалення контрольно-аналітичної роботи на ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» пропонується використовувати Звіт про своєчасність та

повноту оновлення НА, який дозволяє розмежувати зміну їх вартості за рахунок переоцінок та безпосередньо їх оновлення.

Синтетичний та аналітичний облік НА організують на підставі кошторисів витрат, актів приймання-передачі, наказу про віднесення того чи іншого об'єкта до "ноу-хау" тощо. Більшість документів з руху НА аналогічні документам з ОЗ. Однак є і власні форми, що зображені у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Основні первинні документи з обліку НА в ДП «ІОЦ Мінсоцполітики»

Форма документу	Назва документу
НА-1	Акт введення об’єкта НА
НА-2	Інвентарна картка обліку НА
НА-3	Акт вибуття (ліквідації) об'єкта НА
НА-4	Інвентарний опис об'єктів НА
НА-5	Розрахунок амортизації об'єктів НА

Джерело: *власна розробка*

Загалом, процес організації обліку НА, як і кожного об'єкту обліку, включає три етапи - первинного, поточного і підсумкового обліку.

На етапі первинного обліку проводиться спостереження та реєстрація фактів господарського життя у первинних документах, пов'язаних із НА; на другому етапі відбувається реєстрація документів у облікових регістрах, які використовує підприємство для ведення обліку за вибраною ним формою БО; на третьому етапі підбиваються підсумки у журналах та відомостях з обліку НА, які переносяться у Головну книгу. Після цього підбиваються загальні підсумки у Головній книзі, на основі якої складають оборотно-сальдовий баланс. Він є основою для складання балансу (звіту про фінансовий стан) за встановленою формою та інших різних форм ФЗ.

НА у ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» розподіляються на дві групи: прямо пов’язані з обсягом виробництва та прямо непов'язані з обсягом виробництва. До першої групи відносят: винаходи; сорти рослин; породи тварин; комерційні

таємниці; комп'ютерні програми та ін. Ці НА повинні амортизуватись згідно з терміном використання або згідно з обсягами виробництва. До другої групи відносять такі НА: комерційні (фірмові) назви; літературні та художні твори; торговельні марки; фонограми; промислові зразки тощо.

Будь-який актив ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» слід виключати з балансу при будь-якому вибутті або якщо від його використання не очікується економічної вигоди. Але це не стосується НА, оскільки при їх вибутті вони продовжують бути на ДП «ІОЦ Мінсоцполітики»та можуть приносити економічні вигоди. Проблема полягає в тому, що в господарській практиці ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» використовують НА, строк корисного використання яких становить менше одного року, а зараховують їх до складу необоротних активів.

Кожний вид НА, який використовується ДП «ІОЦ Мінсоцполітики», має бути відображений в обліку на окремому субрахунку, мати свій підхід до нарахування зносу, списання. Кожен НА повинен переносити свою вартість на витрати виробництва залежно від його участі та ролі в процесі діяльності ДП «ІОЦ Мінсоцполітики». Систематичний розподіл вартості НА на періоди, у яких вони приносять прибутки, визначається обсягом амортизації, яка залежить від способу нарахування, але нарахування амортизації повинно бути обмежене процесом отримання економічних вигод.

На відміну від НП(С)БО 8, у пп. 120 п. 1 ст. 14 ПКУ визначено, що НА – право власності на результати інтелектуальної діяльності, у тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані об'єктом права власності, право користування майном та майновими правами платника податку в установленому законодавством порядку, у тому числі набуті в установленому законодавством порядку права користування природними ресурсами, майном та майновими правами.

Тлумачення сутності НА на законодавчому рівні має розбіжності і не дає вичерпного визначення даної категорії. В економічній літературі питання щодо сутності НА також не мають ґрунтовного висвітлення, а саме: недостатнє дослідження економічної сутності НА (зокрема, реєстрації торгової марки,

авторського права; патентування промислового зразка, винаходу), недостатня розробленість наукової класифікації, відсутність методики обліку окремих операцій з нематеріальними активами, невирішеність питань організації носіїв інформації, поділу на балансовий і позабалансовий облік, амортизаційної політики, також не знайшли свого належного висвітлення та питання аналізу НА.

Особливою проблемою НА є нарахування амортизації. Амортизація НА – постійне списання вартості НА у процесі їх виробничого використання. Вона покликана компенсувати витрати, понесені ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» при їх придбанні, і забезпечити формування джерела фінансування майбутніх придбань відповідних активів. Амортизаційні відрахування проводяться щомісячно, починаючи з місяця, наступного за місяцем, у якому актив став придатний до використання, і закінчуються з місяця, наступного за місяцем вибуття. Протягом терміну корисного використання об'єкта НА амортизація його не зупиняється, окрім випадків консервації ДП «ІОЦ Мінсоцполітики». Нарахування амортизаційних відрахувань не залежить від фінансового результату діяльності ДП «ІОЦ Мінсоцполітики».

Порядок нарахування амортизації на НА регулюється НП(С)БО-8 та Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку НА: підприємство самостійно обирає метод нарахування, згідно з НП(С)БО 7 «Основні засоби». Але ці методи можна застосовувати лише до НА, за якими визначено конкретний строк корисного використання. Якщо ж визначити строк неможливо, то амортизація не нараховується. Прикладом може бути торгова марка. Для підприємств, які є платниками податку на прибуток, амортизація нараховується впродовж строку їх корисного використання, який повинен бути зазначений у правовстановлюючих документах.

По групі «Права на об'єкти промислової власності» амортизація нараховується протягом періоду не менше 5 років. По групі «Авторське право та суміжні з ним права» амортизація нараховується протягом періоду не менше 2 років. Так, нарахування зносу із використанням показника амортизації стосовно необоротних НА згідно з П(С)БО-8, крім права постійного користування

земельною ділянкою, здійснюється протягом строку їх корисного використання, який встановлюється ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» при визнанні цього об'єкта активом, при зарахуванні на баланс. НА з невизначеним строком корисного використання амортизації не підлягають. До таких активів належать ті, щодо яких ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» не визначено обмеження строку, протягом якого очікується збільшення грошових коштів (чи їх еквівалентів) від їх використання.

Згідно з НП(С)БО-7, рекомендовано нарахування амортизації основних засобів (крім інших необоротних матеріальних активів) за такими методами: прямолінійним, згідно з яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на очікуваний період використання об’єкта НА; зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об’єкта на початок звітного року (або первинної вартості на дату початку нарахування амортизації) та річної норми амортизації; прискореного зменшення залишкової вартості, згідно з яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об’єкта на початок звітного періоду (або первинної вартості на дату початку нарахування амортизації) та подвоєної річної норми амортизації; кумулятивним, згідно з яким річна сума амортизації визначається як добуток вартості, що амортизується, та кумулятивного коефіцієнта; виробничим, згідно з яким місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації; податковим, згідно із Законом України про оподаткування прибутку підприємств до групи 4 належать: електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов’язані з ними засоби зчитування або друку інформації, інші інформаційні системи, комп’ютерні програми, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує вартість малоцінних товарів (предметів). За умови неможливості встановлення таких термінів амортизація нараховується із використанням лінійного методу [6]. Слід відзначити, що НА чутливі до технічного старіння, тож термін їхньої корисної експлуатації буде коротким і завжди обмеженим. Тому для нарахування

амортизації НА використовують лінійний метод до того часу, поки компанія не доведе необхідність застосування іншого методу або НА перестануть приносити економічні вигоди. Розглянувши сутність НА, можна відзначити, що вони є одними із вагомих активів ДП «ІОЦ Мінсоцполітики», які становлять різні права, що дають можливість власнику здійснювати підприємницьку діяльність. Проблема обліку НА пов'язана передусім із питаннями їх класифікації, а також способами надходження. Їх облік вимагає особливої уваги до таких характеристик, як «термін експлуатації», «дата виведення з експлуатації», «ступінь зношеності».

2.3. Відображення нематеріальних активів у фінансовій і податковій звітності

Відповідальність на кожній ділянці податкового обліку несуть працівники відділу БО та звітності відповідно до розподілу обов'язків. Облік податкових накладних ведеться за допомогою комп'ютерної техніки згідно вимог чинного законодавства. Для забезпечення нормальної роботи ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» в умовах дефіциту обігових коштів відомості податкового обліку мають бути в актуальному стані з даними за попередній місяць не пізніше 20 числа поточного місяця.

Для забезпечення дисципліни податкових платежів підприємство на основі даних БО складає податкову звітність. Її форми і порядок заповнення, терміни та адреси подання встановлюються ПКУ і відповідними нормативними актами України та підзаконними актами ДФС України, зареєстрованими Міністерством юстиції України.

Головний бухгалтер несе відповідальність за забезпечення дотримання на ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» встановлених у відповідності до діючого законодавства принципів фінансового і податкового обліку, складання і надання у встановлений термін податкової звітності, за організацію контролю відображення на рахунках БО всіх операцій, які стосуються податків та інших

відрахувань та зборів, що встановлені діючим законодавством України.

На підставі даних БО підприємство складає ФЗ. Залежно від звітного періоду її поділяють на річну та проміжну. Проміжна звітність складається щоквартально наростаючим підсумком з початку звітного року. Перед складанням річної звітності обов'язкове проведення інвентаризації активів та зобов'язань ДП «ІОЦ Мінсоцполітики».

Складаючи фінансову звітність, ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» дотримується принципів БО та ФЗ передбачених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996 від 16.07.1999. У формах звітності обов'язково повинні бути заповнені всі обов'язкові реквізити. Фінансова звітність СГД складається на основі Н(П)СБО. МСБО підприємство не використовує.

Кількісні критерії суттєвості інформації про господарські операції та події наведені в Наказі про облікову політику. Фінансову та статистичну звітність підписують керівник та головний бухгалтер ДП «ІОЦ Мінсоцполітики». Відповідальність за несвоєчасне складання, подання фінансової і статистичної звітності та недостовірність відображених у ній даних несуть особи, які склали та підписали ці документи.

Чистий прибуток, отриманий ДП «ІОЦ Мінсоцполітики», використовується (розподіляється) таким чином:

- встановлений чинним законодавством відсоток відрахування частини чистого прибутку ДП до державного бюджету;

- 35,0% - частини чистого прибутку, що залишається ДП «ІОЦ Мінсоцполітики», спрямовується на розвиток виробництва;

- 62,0% - частини чистого прибутку, що залишається ДП «ІОЦ Мінсоцполітики», спрямовується на матеріальне заохочення працівників СГД;

- 3,0% - частини чистого прибутку, що залишається ДП «ІОЦ Мінсоцполітики», спрямовуються до резервного фонду.

У табл. 2.2 наведено відображення у фінансовій звітності ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» нематеріальних активів.

Таблиця 2.2

Відображення у фінансовій звітності ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» нематеріальних активів (розділ І. Необоротні активи)

Стаття активів	Номер рядка	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021
Нематеріальні активи	1000	1050	1358	1525
первісна вартість	1001	1973	2549	3371
накопичена амортизація	1002	923	1191	1846
Коефіцієнт зносу		0,468	0,467	0,548
Усього за розділом І	1095	6723	6508	6819
Баланс	1300	14509	13926	16033
Питома вага нематеріальних активів				
- у необоротних активах		15,62	20,87	22,36
- у активах		7,24	9,75	9,51

Джерело: *побудовано за даними фінансової звітності*

Коефіцієнт зносу нематеріальних активів збільшився з 0,468 до 0,548. Питома вага НА у необоротних активах зросла з 15,62% до 22,36%, а в активах – із 7,24% до 9,51%.

Висновки до розділу 2

1. Організація обліку НА в ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» ґрунтується на використанні таких документів: право на винахід чи модель, що підтверджується відповідними патентами та ліцензійними договорами; товарний знак - це свідоцтво або договір уступки, зареєстрований встановленими правилами. Придбані запаси на баланс НА зараховуються за первісною вартістю. ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» для правильного відображення в БО НА створює експертну

комісію, в обов'язки якої входять: визнання НА; визначення строку їх корисного використання, контроль розрахунку амортизації НА.

2. Кожний вид НА, який використовується ДП «ІОЦ Мінсоцполітики», має бути відображений в обліку на окремому субрахунку, мати свій підхід до обліку, нарахування амортизації і списання. Синтетичний облік НА ведеться на Рахунку 12 «Нематеріальні активи», на субрахунках якого (121, 122, 123, 124, 125, 137) обліковуються відповідно: права користування природними ресурсами, майном, комерційними позначеннями, об'єктами промислової власності, авторські та суміжні з ним права, інші НА. Накопичена амортизація НА відображається за кредитом рахунку 133 у кореспонденції з дебетом рахунків витрат, її аналітичний облік ведеться за видами НА.

3. Для удосконалення забалансового обліку ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» для нарахування амортизації НА запропоновано відкрити аналітичний субрахунок 09/2 до рахунку 09. За його оборотами пропонується готувати Звіт про своєчасність та повноту оновлення НА.

4. Синтетичний та аналітичний облік НА організують на підставі кошторисів витрат, актів приймання-передачі, наказу про віднесення того чи іншого об'єкта до "ноу-хау" тощо. Первинними документами з обліку НА є документи за формами НА-1, НА-2, НА-3, НА-4, НА-5, які представлені актами введення та вибуття (ліквідації) об’єкта НА, інвентарною карткою їх опису та обліку, розрахунком амортизації.

5. Головний бухгалтер несе відповідальність за забезпечення дотримання на ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» встановлених у відповідності до діючого законодавства принципів фінансового, податкового і статистичного обліку, складання і надання у встановлений термін усіх форм звітності, за організацію контролю стану та руху НА. ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» складає фінансову звітність відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», МСБО не використовується.

6. Інформація про первісну вартість, знос, залишкову вартість відображається у ф.-1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за рядками 1000, 1001,

1002. Інформація про рух НА, їх знос у розрізі конкретних об’єктів ОЗ конкретизується у Примітці 5. Коефіцієнт зносу нематеріальних активів збільшився з 0,468 до 0,548. Питома вага НА у необоротних активах зросла з 15,62% до 22,36%, а в активах – із 7,24% до 9,51%.

7. Як державне підприємство, ОЦ Мінсоцполітики» відраховує частину чистого прибутку у встановленому законодавством відсотку до державного бюджету, решта розподіляється таким чином: розвиток виробництва (35,0%), матеріальне заохочення працівників (62,0%), резервний фонд (3,0%)..

РОЗДІЛ 3
ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА ВНУТРІШНБОГО КОНТРОЛЮ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В УМОВАХ ДП_ІОЦ_МІНСОЦПОЛІТИКИ

3.1. Аналіз стану та ефективності використання нематеріальних активів підприємства

На діяльність ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» значний вплив мають чинники зовнішнього і внутрішнього середовища. Елементи кожного рівня (економічні, правові, соціальні, політичні та технологічні) мають різну силу та напрямок впливу. Економічний фактор є дуже впливовим на діяльність ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» і підштовхує робити постійний моніторинг економічної ситуації і виявляти можливі зміни для попередження негативних наслідки.

Графічно зміна рівня інфляції в Україні з 2012 по 2022 роки представлена на рис. 3.1.

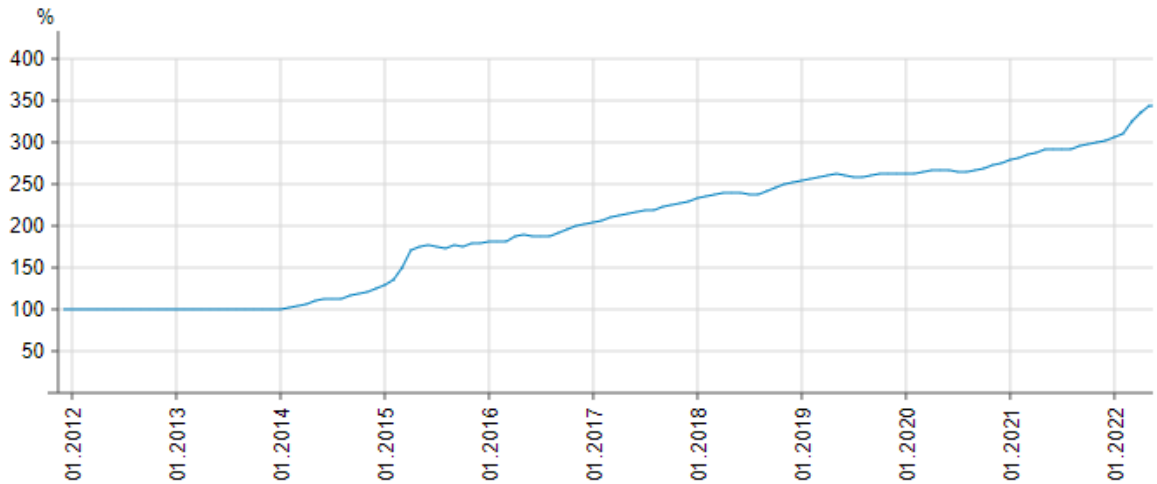

Рис. 3.1. Глобальний графік з динамікою зміни індексу інфляції в Україні

***Джерело**: власні розрахунки*

За останні роки зростаючим підсумком рівень інфляції постійно збільшувався з 2014 року, що пов’язано із веденням бойових дій на території

України. З початку року за 5 міс. 2022 інфляція на споживчому ринку 13,9%, базова інфляція – 9,6%.

Вплив чинників зовнішнього середовища на ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» представлено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Вплив чинників зовнішнього середовища на ДП «ІОЦ Мінсоцполітики»

Фактор	**Стан фактору**	**Тенденція розвитку**	**Характер впливу на підприємство**
Рівень інфляції	Значний (близько3% на місяць)	Тенденції невизначені	Знецінення грошей, погіршення ліквідної позиції

***Джерело**: власна розробка*

Розглянемо як змінювалась кількість необоротних активів та окремо частка ОЗ і НА на СГД за КВЕД 63.11 протягом 2013-2020 років (табл 3.2, 3.3).

Таблиця 3.2

Необоротні активи підприємств КВЕД 63.11 Оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність за 2013-2020 рр.

Роки	Необоротні активи, тис. грн.
2013	2017684
2014	1575223
2015	1440352
2016	2037677
2017	2629545
2018	4093979
2019	4608831
2020	4757058

***Джерело**: власні розрахунки*

На основі даних табл. 2.3. побудуємо графік залежності кількості необоротних активів в залежності від року, та проведемо лінію тренду (рис.3.2).

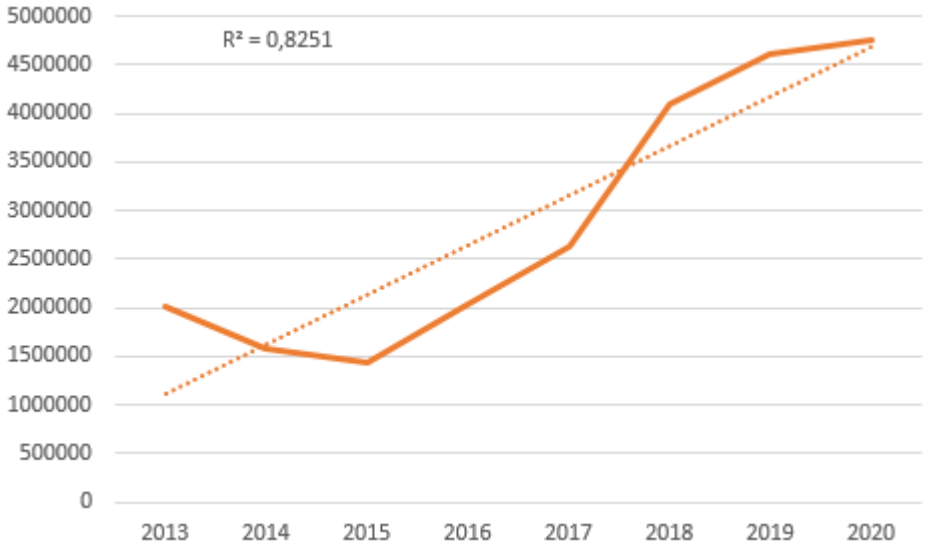

Рис 3.2. Зміна кількості необоротних активів підприємств КВЕД 63.11 за 2013-2020 рр.

***Джерело**: власні розрахунки*

Як бачимо на рис. 3.2. лінія тренду зростаюча, кількість необоротних активів збільшується. У 2014-2015 роках спостерігається зменшення необоротних активів, що було зумовлено політичною ситуацією у країні, пов'язану з військовими діями, яка призвела до економічної кризи та високого рівня інфляції.

Таблиця 3.3

Основні засоби та нематеріальні активи підприємств за 2013-2020 рр.

Роки	Основні засоби та нематеріальні активи
2013	1271731
2014	892594
2015	809793
2016	1156546
2017	1566041
2018	2138002
2019	2590843
2020	2646270

На основі даних табл. 2.4. побудуємо графік залежності кількості ОЗ та НА підприємств в залежності від року, та проведемо лінію тренду (рис. 3.3).

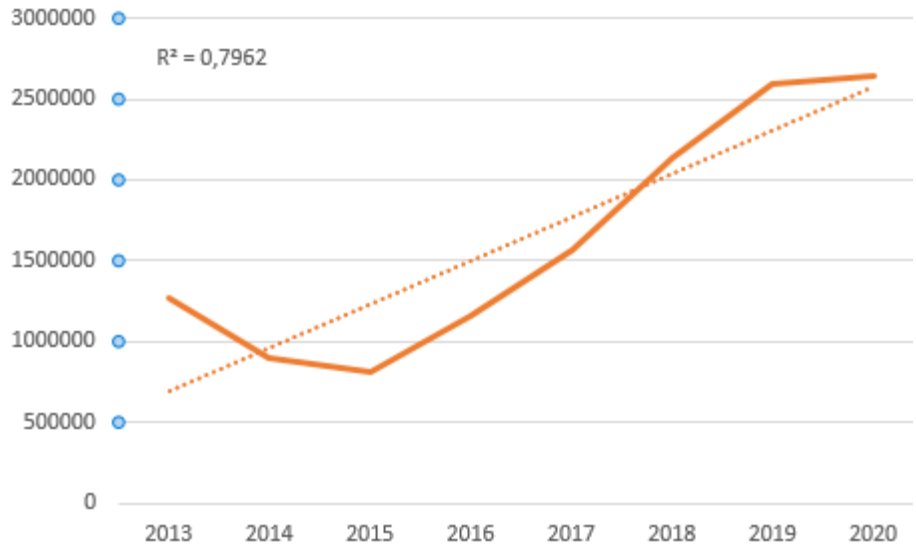

Рис 3.3. Зміна кількості ОЗ та НА підприємств за 2013-2020 рр.

***Джерело**: власні розрахунки*

Як бачимо на рисунку лінія тренду зростаюча, кількість ОЗ та НА збільшується. Зменшення відбувалося лише у 2014-2015 роках.

Основними завданнями аналізу НА є визначення потреби ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» в них; вивчення можливостей збільшення обсягів та розширення видового складу НА; дослідження причинно-наслідкових залежностей впливу НА на результативність функціонування ДП «ІОЦ Мінсоцполітики»; оцінювання роботи ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» з формування НА; визначення ефективності використання наявних НА.

Якість аналізу залежить від джерел інформації. За останні роки у зарубіжних підприємств збільшилась кількість НА, які відображаються у фінансовій звітності. Актуальним питанням при цьому залишається питання оцінки НА, яка здійснюється на основі доходного, витратного, порівняльного або ринкового підходів.

Основними джерелами аналізу НА вітчизняних підприємств є форми фінансової та статистичної звітності, зокрема, ф.1 «Баланс», ф.5 «Примітки до річної фінансової звітності» та форма статистичної звітності №1-інновація. Вказані форми за змістом повинні надавати досить детальну інформацію щодо НА, порівняно, наприклад, зі звітністю, складеною за МСФЗ. Однак інформація

навіть у цих формах багатьох СГД часто відсутня. Це означає, що або СГД не володіють НА, або те, що їх визнання, оцінка та облік не має належного організаційного забезпечення. Саме тому, проведення аналізу використання НА на вітчизняних СГД потребує не лише методичного, а й організаційно-облікового забезпечення. Тому узагальнивши праці вітчизняних науковців [5; 54] сформовано етапи аналізу НА для вітчизняних підприємств, які схематично наведено на рис. 3.4.

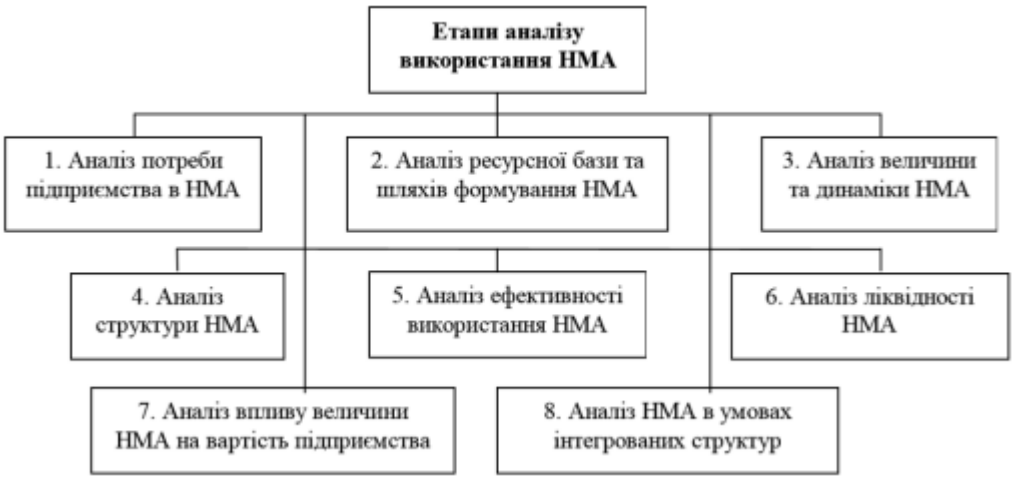

Рис. 3.4. Етапи аналізу використання НА в ДП «ІОЦ Мінсоцполітики»

***Джерело**: побудовано за даними [14]*

На першому етапі необхідно провести аналіз потреби СГД в НА на основі порівняння технічних характеристик продукції СГД та його конкурентів. В якості узагальнюючого показника може стати їх частка у складі активів СГД порівняно з аналогічними показниками ринку. Інформація щодо обсягу витрат на НДДКР відображається в балансах багатьох зарубіжних підприємств у складі інших необоротних активів.

Наступним етапом аналізу НА є аналіз ресурсної бази та шляхів формування НА на ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» залежно від варіанту його отримання: придбання, створення НА шляхом проведення досліджень або здійснення власних розробок, придбання активу в процесі придбання цілісного майнового комплексу. В залежності від способу одержання НА відбувається

визначення потреби ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» у фінансових і трудових ресурсах, необхідних для створення НА.

У відповідності з класичною методикою аналізу використання трудових ресурсів необхідно провести аналіз діяльності працівників, які зайняті створенням та використанням НА (їх частку у загальній чисельності працівників, їх професійний склад, витрати на їх заробітну плату, продуктивність тощо). Аналіз джерел фінансування процесу придбання НА слід провести в розрізі внутрішніх та зовнішніх джерел. Оскільки інвестиції в НА носять довгостроковий характер обов'язковим стає обґрунтування доцільності таких вкладень для СГД та їх окупності.

Проведення аналізу динаміки витрат на НДДКР дає можливість оцінити спроможність ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» щодо створення НА власними силами. Також потрібно проаналізувати, у разі наявності, динаміку зовнішніх інвестиції у інші СГД та інноваційні проекти, які ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» не спроможне реалізувати самостійно. Значна кількість підприємств за КВЕД 63.11 в якості засобу одержання НА застосовує процес об'єднання та переходу до інтегрованих за галузевою ознакою структур. Питання високої вартості НА вирішується за рахунок спільного використання базисних знань, отриманих шляхом придбання ліцензій, при цьому і ресурси для їх придбання формуються корпорацією в цілому. Третій етап аналізу передбачає дослідження величини та динаміки вартості НА досліджуваного ДП «ІОЦ Мінсоцполітики».

Для оцінки динаміки величини НА доцільно використати такі показники як темп росту базисний та темп росту ланцюговий. Важливим вартісним показником, який характеризує їх значимість є частка вартості НА у структурі собівартості продукції. За даними Приміток до фінансових звітів і за НПСБО і за МСФО можна відстежити не лише наявність, а й рух та амортизацію. На четвертому етапі проводиться аналіз структури НА. Поділ НА на окремі групи для потреб аналізу може також здійснюватися відповідно з наступними критеріями: за строками корисного використання, за рівнем правового захисту,

за престижністю, за рівнем використання у виробництві, за напрямами вибуття тощо.

Аналіз структури НА за строками корисного використання має значення з позицій визначення потреби ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» в тих, чи інших їх видах. Так аналіз структури за рівнем захисту дає можливість зробити висновок щодо зниження чи зростання частки активів, які мають захист ліцензіями, патентами, авторськими правами.

Наступний етап аналізу – це аналіз вибуття НА, який проводиться в динаміці загалом та у зв'язку з наступними причинами: списання після закінчення, або раніше встановленого терміну служби; продаж (уступка) виключних прав; безкоштовна передача тощо.

П'ятий етап передбачає ефективність використання НА, які створюються та купуються з метою забезпечення позитивного ефекту діяльності ДП «ІОЦ Мінсоцполітики», який буде відображатись в показниках результативності операційної діяльності. Оскільки ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» володіє значною кількістю об'єктів НА, то виокремити ефективність використання кожного з них дуже складно. Тому ефективність витрат на них повинні оцінюватись з позиції: збільшення обсягів виробництва та реалізації, зниження рівня витрат та собівартості продукції, збільшення обсягу доходу, підвищення ефективності використання всіх видів ресурсів ДП «ІОЦ Мінсоцполітики».

Загалом позитивом є перевищення темпів зростання виручки від реалізації продукції або прибутку порівняно з темпами зростання НА. Їх рентабельність оцінюється на основі відношення прибутку від реалізації до середньорічної вартості.

На шостому етапі НА, якими володіє ДП «ІОЦ Мінсоцполітики», доцільно оцінити з позицій ліквідності, яка визначається рівнем захисту, тривалістю термін експлуатації, здатністю створювати економічні ефекти в майбутньому. Загалом НА за рівнем ліквідності можна розділити на три групи: високо-, середньо, низько-ліквідні. Оцінюючи рівень ліквідності всіх активів НА

традиційно відносять до низьколіквідних, оскільки їх значно складніше реалізувати порівняно з оборотними та іншими необоротними активами.

Таким чином, аналіз НА є важливим напрямком комплексного аналізу діяльності в контексті забезпечення стратегічного розвитку ДП «ІОЦ Мінсоцполітики».

Протягом 2019-2020 років динаміка вартості нематеріальних активів ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» описується поліноміальним трендами з високим значенням множинного коефіцієнта детермінації (рис. 3.5).

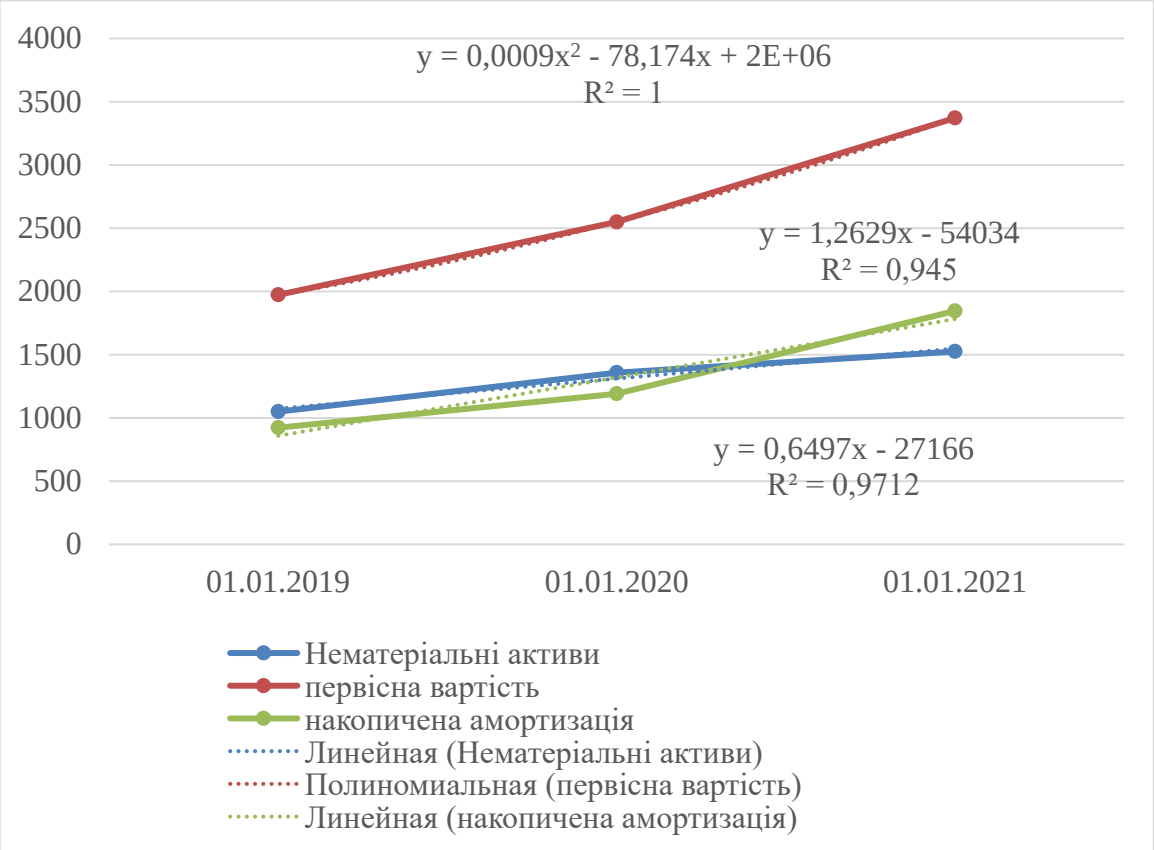

Рис. 3.5. Динаміка показників використання НА ДП «ІОЦ Мінсоцполітики», тис. грн.

***Джерело**: побудовано за даними [14]*

У 2019 році ланцюгові темпи (рис. 3.6) росту первісної, залишкової вартості та амортизації були однаковими і склали 1,29. Проте у 2020 році ланцюгові темпи росту амортизації (1,55) перевищували індекс первісної вартості (1,32) тому індекс залишкової вартості був найменшим (1,12).

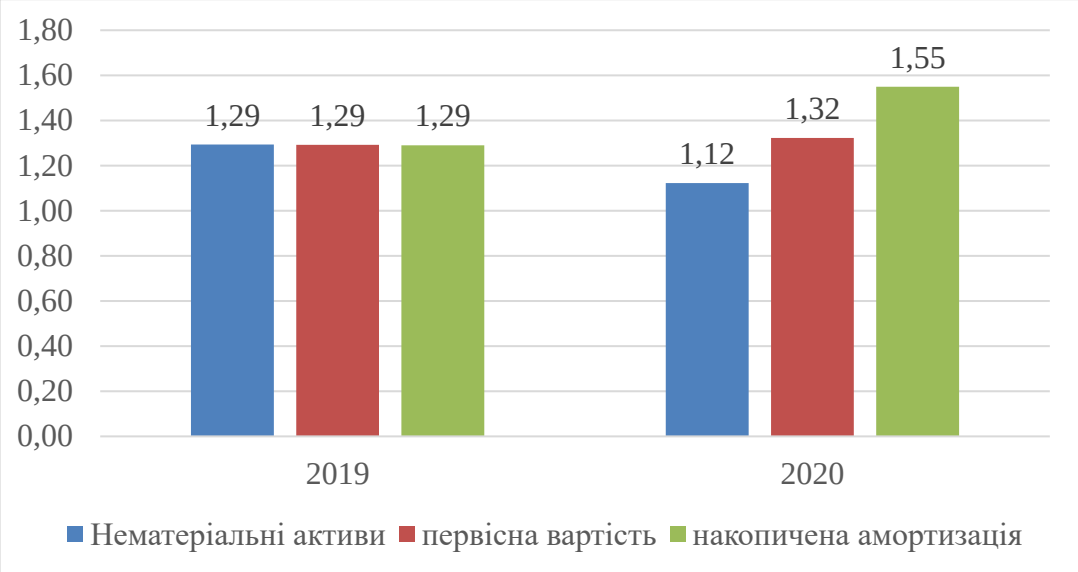

Рис. 3.6. Динаміка ланцюгових індексів вартості НА ДП «ІОЦ Мінсоцполітики», коеф.

***Джерело**: побудовано за даними [14]*

Аналіз показників ефективності використання НА ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» наведено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Аналіз показників ефективності використання НА ДП «ІОЦ Мінсоцполітики»

№ п/п	Показник	Од. виміру	2019	2020	Абс. приріст	Темп приросту, %
1	Середня вартість НА	Тис. грн.	1204	1441,5	237,5	19,73
2	Виручка від реалізації	Тис. грн.	32257	49700	17443	54,08
3	Чистий прибуток	Тис. грн.	1166	1407	241	20,67
4	Оборотність НА	разів	26,79	34,48	7,68	28,69
5	Рентабельність НА	%	96,84	97,61	0,76	0,79

***Джерело**: власні розрахунки*

Протягом 2019-2020 разів середня вартість НА зросла на 237,5 тис. грн., або на 19,73%, виручка від реалізації збільшилася на 17443 тис. грн., або на 54,08%. Чистий прибуток зріс на 241 тис. грн., або на 20,67%. Більші темпи зростання обсягів продаж порівняно з НА привели до зростання оборотності НА із 7,68 разів до 28,69 разів на рік, рентабельність НА є високою і перевищує 96%, при цьому вона зросла на 0,76%.

3.2. Внутрішній контроль операцій із нематеріальними активами

Під контролем НА розуміється експертиза (або ревізія) юридичних і облікових документів, що відносяться до об'єктів інтелектуальної власності, які використовуються СГД і зараховані на баланс як НА.

Мета аудиту - висловлення думки внутрішнього чи зовнішнього аудитора щодо повноти, достовірності, законності та правильності відображення в БО та ФЗ НА, а також встановлення дотримання ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» вимог відповідних облікових стандартів (НП(С)БО, МСФЗ) та чинного законодавства.

В умовах ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» внутрішній контроль НА передбачає:

− перевірку фактичного існування та стану об'єктів НА, наявності відповідних юридичних та облікових документів, які слугують підтвердженням права на об'єкти НА;

− визначення достовірності та правильності облікових записів про НА, узагальнення інформації про них у ФЗ;

- встановлення відповідності господарських операцій з НА протягом звітного періоду вимогам чинного законодавства.

Процедури Аудиту НА відбуваються у рамках зовнішнього і внутрішнього аудиту. Зовнішній здійснюється незалежними висококваліфікованими спеціалістами на підставі наявності відповідного сертифіката на право здійснення аудиторської діяльності. Метою ЗА ФЗ, згідно з МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до МСА», є підвищення ступеня довіри користувачів до ФЗ. Результатом роботи

зовнішнього аудитора є висловлення ним в письмовій формі в аудиторському звіті думки про те, чи відповідає концептуальній обліковій основі складена ФЗ у суттєвих аспектах. Аудит НА складовою аудиту ФЗ.

ВнА є незалежною експертною діяльністю СВА СГД для перевірки й оцінки адекватності та ефективності системи внутрішнього контролю та якості виконання призначених обов'язків його працівниками. Головна увага ВнА зосереджена на аналізі інформаційної системи, включаючи систему БО і супутніх видів контролю, вивченні фінансової та операційної інформації, дослідженні економічності та ефективності операцій. ВнА як система контролю за діяльністю СГД створюється з метою оцінки та вдосконалення системи його внутрішнього контролю при мінімізації на неї витрат.

ВнА – це перевірки, виконані всередині СГД внутрішніми аудиторами з метою надання необхідної інформації керівництву для прийняття управлінських рішень і здійснення внутрішнього поточного контролю. ВнА надає оперативну інформацію та консультації для прийняття або коригування управлінських рішень та бізнес-планів, прогнозує та попереджає кризові явища на СГД, знижує аудиторські ризики у ході проведення ЗА.

Основою для ефективної організації та проведення аудиту НА є його планування, визначення важливих сфер для своєчасної ідентифікації та вирішення потенційних проблем і виявлення небезпечних зон аудиторського ризику. Це дозволяє виконати поставлені завдання з аудиту, належно його організувати, ефективно та кваліфіковано провести. У складі аудиторської групи мають бути професійні члени, що мають відповідний рівень підготовки та компетентності, для успішного виконання поставлених завдань, спрощення належного розподілу роботи між ними, зниження ризику не виявлення помилок в інформаційно-обліковій системі.

Згідно з МСА 300 «Планування аудиту ФЗ», метою аудитора є ефективне виконання процедур аудиту. Об’єктами планування є: встановлення загальної стратегії, обґрунтування мети і завдань, розробка плану аудиту. Загальна

стратегія аудиту має встановлювати обсяг, час і напрям проведення, вона має відповідати плану аудиту.

Якість аудиту НА значною мірою залежить від методики аудиту, під якою розуміється застосування сукупності способів і прийомів, що дають можливість провести аудит системно, послідовно, ергономічно, чітко визначити завдання та надати на них вичерпні відповіді.

Формування методики ВнА передбачає конкретизацію прийомів, способів і правил проведення внутрішнього контролю відповідно до мети і плану. Під час формування методики аудиту НА в ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» необхідно враховувати його специфіку як державного підприємства, що розпоряджається загальнодержавною власністю, а також характерні ознаки самих НА (відсутність матеріальної форми, складність ідентифікації; високий ступінь невизначеності стосовно майбутніх економічних вигодо від їх використання).

ВнА облікової політики ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» стосовно НА включає перевірку: критеріїв їх визнання та оцінки; визначення термінів корисного використання та врахування існуючих обмежень; адекватність способів нарахування амортизації за окремими групами; обґрунтованість визнання витрат на НДДКР; методики обліку гудвілу; раціональність організації аналітичного обліку НА в частині деталізації інформації в обліковій системі. Організаційну модель ВнА НА представлено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5.

Організаційна модель ВнА НА ДП «ІОЦ Мінсоцполітики»

№ з/п	Об’єкт ВнА НА	Процедури перевірки
1	2	3
1	Наявність	- періодичність проведення інвентаризацій НА; - відповідність організації інвентаризації законодавчим актам; - правильність оформлення результатів інвентаризацій.

Продовження табл. 3.5

1	2	3
2	Надходження	- джерела надходження НА; - правильність оприбуткування; - визначення сум ПДВ при придбанні НА; - оформлення первинних документів.
3	Вибуття	- БО й оподаткування операцій із продажу виключних прав на об'єкти НА; - законність операцій по передачі невинятковых прав на НА; - законність безоплатної передачі НА; - правильність відображення в БО передачі НА як внесок до статутного капіталу; - правильність операцій по списанню НА.
4	Надання права на використання	- наявність та правильність оформлення договорів; - законність БО прав на використання НА.
5	Достовірність відображення у ФЗ	- дані синтетичного й аналітичного обліку НА за їх видами; - відповідність показників ФЗ показникам синтетичного і аналітичного обліку НА

Джерело: *власна розробка*

Для забезпечення достовірності даних БО і ФЗ ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» проводить інвентаризацію активів і зобов'язань не рідше одного разу на рік (станом на 30 листопада). Її проведення може відбуватися відповідно до спеціального рішення Мінсоцполітики або в інших випадках, передбачених законодавством (розкрадання, псування, нестачі, передачі цінностей від однієї МВО іншій тощо). Під час інвентаризації документально підтверджується наявність, стан і оцінка НА.

Склад інвентаризаційної комісії призначається наказом керівника ДП «ІОЦ Мінсоцполітики». Щорічна інвентаризація активів та зобов'язань у частині

НА має включати акти звіряння розрахунків із покупцями і замовниками, не пізніше 3 січня наступного за звітним року.

3.3. Напрями удосконалення обліково-інформаційної системи державного підприємства за результатами аналізу та внутрішнього контролю

Питання обліку НА ускладняються відсутністю адекватної класифікації об’єктів інтелектуальної власності, активного ринку для формування їхньої ринкової вартості, матеріальної форми та втіленням права на ресурси; єдиної методики визначення реальної вартості НА та розрахунку їх амортизаційних відрахувань у разі неможливості визначення строку корисного використання.

Для удосконалення класифікації НА пропонується такі ознаки: зміст прав: користування природними ресурсами, майном, правами на комерційні позначення, об’єкти промислової власності, авторське право та суміжні з ним права, інші НА; термін корисного використання об’єкта: визначений, невизначений; характер володіння: пряме, опосередковане; джерело виникнення: створені на СГД (науковий результат, винахідницька робота, проектно-конструкторська робота); придбані ззовні; внесені в статутний фонд; можливість індивідуальної оцінки: самостійний об'єкт із визначеним набором параметрів, частина самостійного об'єкта; ступінь ідентифікації: ідентифіковані; неідентифіковані; ступінь відчуження: повна, часткова; тривалість використання: поточні, довгострокові; ступінь використання: функціонуючі, не функціонуючі; відображення в балансі: відображені, не відображені; сфера застосування: внутрішня, для оренди, для продажу; ступінь участі в операційній діяльності: пряма, непряма; обсяг витрат: великі, середні, мінімальні; ступінь правового захисту: захищені відповідними документами (правами, ліцензіями, патентами), незахищені; вплив на вартість СГД: пряма, опосередкована.

Вдосконалення організації і методики аудиту НА пов’язуємо зі зниженням аудиторського ризику. Основними об’єктами аудиту є: авторські, ліцензійні та патентні права, програмне забезпечення тощо. Відповідно до діючого законодавства підприємство має використовувати тільки ліцензійне програмне забезпечення, користування піратськими копіями є значним правопорушенням. Інструментарієм аудиту є: порівняння ліцензійних номерів НА у БО й на фактично використовуваних програмах; використання спеціального програмного забезпечення для сканування ліцензійних номерів програмного забезпечення на певному комп’ютері та їх порівняння з обліковими записами; дослідження юридичної форми документів, що засвідчують права використання ресурсів; використання аналітичних процедур для формування професійного судження аудитора. У програмі аналізу НА має бути відображена інформація про мету і завдання, об’єкти аналізу, джерела інформації і період аналіз, систему аналітичних показників, методи дослідження (порівняння; виявлення трендів та екстраполяція; факторний аналіз та виявлення резервів).

У процесі проведення ЗА аудитор має використовуватися результати внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту зокрема. СВА мають створюватися на державних, середніх і великих за розміром СГД і є невід’ємною складовою корпоративного управління, покликаною підвищувати ефективність операційної, фінансової, інвестиційної діяльності, забезпечувати достовірність фінансової звітності та дотримання відповідних нормативно-правових актів. ВнА НА відіграє важливу роль в оцінці дієвості систем внутрішнього контролю в корпорації.

Дотримання аудитором методики проведення аудиту НА впливає на якість аудиту і надання аудиторських послуг, сприяє підвищенню об’єктивності ФЗ і релевантності визначення вартості активів. Поширення інформаційних облікових систем потребує удосконалення аудиторських процедур, комп’ютеризації аудиторських перевірок, створення систем електронного аудиту на основі використання інноваційних інструментів контролю облікової ‘інформації, аналізу баз даних тощо.

Висновки до розділу 3

1. Протягом 2019-2020 років динаміка вартості нематеріальних активів ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» описується поліноміальним трендами з високим значенням множинного коефіцієнта детермінації. У 2019 році ланцюгові темпи росту первісної, залишкової вартості та амортизації були однаковими і склали 1,29. Проте у 2020 році ланцюгові темпи росту амортизації (1,55) перевищували індекс первісної вартості (1,32) тому індекс залишкової вартості був найменшим (1,12).

2. Протягом 2019-2020 разів середня вартість НА зросла на 237,5 тис. грн., або на 19,73%, виручка від реалізації збільшилася на 17443 тис. грн., або на 54,08%. Чистий прибуток зріс на 241 тис. грн., або на 20,67%. Більші темпи зростання обсягів продаж порівняно з НА привели до зростання оборотності НА із 7,68 разів до 28,69 разів на рік, рентабельність НА є високою і перевищує 96%, при цьому вона зросла на 0,76%.

3. Основними об’єктами внутрішнього контролю на ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» є: відповідність положень облікової політики СГД щодо НА нормам чинного законодавства; виявлення та ідентифікація НА за первинними документами; наявність документів, що підтверджують статус НА, їх надходження, руху та вибуття; документи, що формують вартість об'єкта; правильність нарахування амортизації на НА та рівня їх зносу; ефективність проведеної переоцінки НА; виявлення нетипових операцій з НА, а також фактів порушення законодавства у правочинах із ними; правильність кореспондуючих проводок в операціях з НА в облікових регістрах, коректність їх ведення і зберігання; достовірність відображення НА у ФЗ шляхом зіставлення її статей із показниками аналітичного і синтетичного обліку.

4. Контрольні процедури ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» доповнюються аналітичними, у рамках яких проводиться аналіз ефективності використання НА. За підсумками контрольно-аналітичних процедур формується аудиторський

звіт, обґрунтовується думка аудитора, розробляються рекомендації із виправлення виявлених помилок з метою вдосконалення обліку НА.

ВИСНОВКИ

1. Облік, аналіз та контроль НА у системі фінансової інноваційної політики СГД ґрунтується на міжнародних і національних стандартах. Їх порівняльна оцінка дозволила виявити схожі і відмінні риси, а також напрями удосконалення вітчизняної обліково-контрольної системи щодо НА. Спільні риси МСБО 38 і НП(С)БО 8 визначаються такими положеннями: схожа дефініція НА і побудова облікового стандарту як документа в частині с*кладу* НА, їх *х*арактеристик, інструментів ідентифікації і визнання, методів нарахування амортизації; зарахування НА на баланс СГД за первісною вартістю.

2. Відмінності між МСБО 38 і НП(С)БО 8 зводяться до такого: різний склад НА, у т.ч. у частині гудвілу, який в українських умовах не включається до їх складу; більш жорсткі умови нарахування амортизації міжнародними стандартами на основі лінійного методу і щорічної їх перевірки на знецінення; ліберальність національних стандартів, що полягає у застосуванні п’яти методів амортизації НА, які використовуються також відносно ОЗ; наявність податкового методу нарахування амортизації НА, передбаченого Податковим Кодексом України.

3. Оцінка НА має забезпечувати достовірне уявлення інформації про майновий і фінансовий стан СГД в його ФЗ. Вона ґрунтується на трьох методах: витратний, дохідний, порівняльний. Універсальний метод оцінки, який би усував недоліки окремих методів і задовольняв би потреби користувачів ФЗ, ґрунтується на їх синтезі і комбінаториці. Тому вибір методу оцінки НА передбачає досконале вивчення цілей оцінки в БО.

4. В умовах економіки знань зростає роль НА як рушійного продуктивного фактору розвитку суб’єктів господарювання. Питома вага НА, їх знос та ефективність використання є індикаторами рівня інноваційності і техніко-технологічного укладу СГД і національної економіки загалом. Для зміцнення конкурентоспроможності суб’єктів господарювання необхідно, щоби наріжним каменем стратегії СГД стала фінансова інноваційна політика.

Вона має бути інтегрована з обліковою політикою і результатами аудитів в частині НА.

5. Організація обліку НА в ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» ґрунтується на використанні таких документів: право на винахід чи модель, що підтверджується відповідними патентами та ліцензійними договорами; товарний знак - це свідоцтво або договір уступки, зареєстрований встановленими правилами. Придбані запаси на баланс НА зараховуються за первісною вартістю. ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» для правильного відображення в БО НА створює експертну комісію, в обов'язки якої входять: визнання НА; визначення строку їх корисного використання, контроль розрахунку амортизації НА.

6. Кожний вид НА, який використовується ДП «ІОЦ Мінсоцполітики», має бути відображений в обліку на окремому субрахунку, мати свій підхід до обліку, нарахування амортизації і списання. Синтетичний облік НА ведеться на Рахунку 12 «Нематеріальні активи», на субрахунках якого (121, 122, 123, 124, 125, 137) обліковуються відповідно: права користування природними ресурсами, майном, комерційними позначеннями, об'єктами промислової власності, авторські та суміжні з ним права, інші НА. Накопичена амортизація НА відображається за кредитом рахунку 133 у кореспонденції з дебетом рахунків витрат, її аналітичний облік ведеться за видами НА.

7. Для удосконалення забалансового обліку ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» для нарахування амортизації НА запропоновано відкрити аналітичний субрахунок 09/2 до рахунку 09. За його оборотами пропонується готувати Звіт про своєчасність та повноту оновлення НА.

8. Синтетичний та аналітичний облік НА організують на підставі кошторисів витрат, актів приймання-передачі, наказу про віднесення того чи іншого об'єкта до "ноу-хау" тощо. Первинними документами з обліку НА є документи за формами НА-1, НА-2, НА-3, НА-4, НА-5, які представлені актами введення та вибуття (ліквідації) об’єкта НА, інвентарною карткою їх опису та обліку, розрахунком амортизації.

9. Головний бухгалтер несе відповідальність за забезпечення дотримання

на ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» встановлених у відповідності до діючого законодавства принципів фінансового, податкового і статистичного обліку, складання і надання у встановлений термін усіх форм звітності, за організацію контролю стану та руху НА. ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» складає фінансову звітність відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», МСБО не використовується.

10. Інформація про первісну вартість, знос, залишкову вартість відображається у ф.-1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за рядками 1000, 1001, 1002. Інформація про рух НА, їх знос у розрізі конкретних об'єктів ОЗ конкретизується у Примітці 5. Коефіцієнт зносу нематеріальних активів збільшився з 0,468 до 0,548. Питома вага НА у необоротних активах зросла з 15,62% до 22,36%, а в активах – із 7,24% до 9,51%.

11. Як державне підприємство, ОЦ Мінсоцполітики» відраховує частину чистого прибутку у встановленому законодавством відсотку до державного бюджету, решта розподіляється таким чином: розвиток виробництва (35,0%), матеріальне заохочення працівників (62,0%), резервний фонд (3,0%)..

12. Протягом 2019-2020 років динаміка вартості нематеріальних активів ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» описується поліноміальним трендами з високим значенням множинного коефіцієнта детермінації. У 2019 році ланцюгові темпи росту первісної, залишкової вартості та амортизації були однаковими і склали 1,29. Проте у 2020 році ланцюгові темпи росту амортизації (1,55) перевищували індекс первісної вартості (1,32) тому індекс залишкової вартості був найменшим (1,12).

13. Протягом 2019-2020 разів середня вартість НА зросла на 237,5 тис. грн., або на 19,73%, виручка від реалізації збільшилася на 17443 тис. грн., або на 54,08%. Чистий прибуток зріс на 241 тис. грн., або на 20,67%. Більші темпи зростання обсягів продаж порівняно з НА привели до зростання оборотності НА із 7,68 разів до 28,69 разів на рік, рентабельність НА є високою і перевищує 96%, при цьому вона зросла на 0,76%.

14. Основними об’єктами внутрішнього контролю на ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» є: відповідність положень облікової політики СГД щодо НА нормам чинного законодавства; виявлення та ідентифікація НА за первинними документами; наявність документів, що підтверджують статус НА, їх надходження, руху та вибуття; документи, що формують вартість об'єкта; правильність нарахування амортизації на НА та рівня їх зносу; ефективність проведеної переоцінки НА; виявлення нетипових операцій з НА, а також фактів порушення законодавства у правочинах із ними; правильність кореспондуючих проводок в операціях з НА в облікових регістрах, коректність їх ведення і зберігання; достовірність відображення НА у ФЗ шляхом зіставлення її статей із показниками аналітичного і синтетичного обліку.

15. Контрольні процедури ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» доповнюються аналітичними, у рамках яких проводиться аналіз ефективності використання НА. За підсумками контрольно-аналітичних процедур формується аудиторський звіт, обґрунтовується думка аудитора, розробляються рекомендації із виправлення виявлених помилок з метою вдосконалення обліку НА.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kosova T., Tereshchenko O., Tiesheva L. Mechanisms of Currency Regulation of the National Economy in the Conditions of European Integration of Ukraine. *Proceedings of the International Conference on Business, Accounting, Management, Banking, Economic Security and Legal Regulation Research* (BAMBEL 2021). Series: Advances in Economics, Business and Management Research, 42-47. https://doi.org/10.2991/aebmr.k.210826.008

2. Kosova, T., Smerichevskyi, S., Kostyrko, L., Kostyrko, R., Radchenko, H., & Bondarenko, O. (2021). Financial and integrated reporting of Ukraine Energy holdings in the categories of sustainable development and marketing innovations. Academy of Accounting and Financial Studies Journal, 25(S5), 1-16. URL: https://www.abacademies.org/articles/Financial-and-integrated-reporting-of-ukraine-energy-holdings-in-the-categories-of-sustainable-development-and-marketing-innovations-1528-2635-25-S5-958.pdf

3. Адамик, Б. Аналіз ресурсного потенціалу банківської системи у період кризи. *Вісник Тернопільського національного економічного університету.* 2017. Вип. 1. С. 63-76

4. Апарова О. В. Огляд світового досвіду здійснення фінансово - бюджетної політики інноваційного розвитку. *Економічний простір*. 2013. № 70. С. 120-130.

5. Бондар М. І. Фінансовий облік: підручник ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана» - К.: Кнеу, 2012. с.553.

6. Бразілій Н.М. Облік і аудит нематеріальних активів (на прикладі підприємств харчової промисловості) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.06.04. Київ, 2007. 21 с.

7. Валентинова Т. Документальная сторона нематериальных активов. *Все о бухгалтерском учете*. 2015. № 54. С. 7 -13.

8. Великий Ю. В., Ляховець О. О. Порівняльний аналіз стандартів обліку нематеріальних активів в Україні та зарубіжних країнах. *Ефективна економіка*.

2013. № 7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_7_4 (дата звернення 17.06.2022)

9. Гавриловський О. С., Сташенко Ю. В. Нематеріальні активи, особливості їх обліку та аудиту. *Молодий вчений*. 2019. № 7(2). С. 324-328. DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-7-71-65

10. Гамова О. В., Козачок І. А., Данько Е. С. Шляхи вдосконалення обліку та аудиту нематеріальних активів на підприємстві. *Ефективна економіка.* 2019. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_1_22 (дата звернення 17.06.2022) DOI: 10.32702/2307-2105-2019.1.37

11. Гевлич Л. Л., Мошура Л.О. Методика аудиту нематеріальних активів: вітчизняна та зарубіжна практика. *Економіка і суспільство*. 2018. № 16. С. 888-893.

12. Грицюк П. М., Хомедюк В. О. Нормативно-правове регулювання обліку зовнішньоекономічних операцій. *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер.: Економіка*. 2012. Вип. 20. С. 229–233.

13. Дерев'янко С. І., Олійник С. О., Кузик Н. П., Ганяйло О. М. Основи аудиту. навч. пос. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 328 с.

14. Державна служба статистики України URL:http://www.ukrstat.gov.ua.

15. Диба В. М. Гармонізація обліку і оцінки нематеріальних активів з міжнародними стандартами. *Фінанси, облік і аудит*. 2013. Вип. 1 (21). С. 244–255.

16. Диба В.М. Облік та аналіз нематеріальних активів в умовах інституційних змін: теорія і методологія: дис. д-ра екон. наук: 08.00.09. Київ, 2017. 466 с.

17. Долюк А. В. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку матеріального стимулювання продуктивності праці. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2014. Вип. 8(5). С. 185–189.

18. Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. URL: https://usr.minjust.gov.ua/content/free-search

19. Єремян О. М. Критична оцінка сучасного стану обліку і аудиту нематеріальних активів на підприємствах. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2022. № 1. С. 201-208. DOI: 10.31891/2307-5740-2022-302-1-34

20. Іванова В. В. Облік нематеріальних активів згідно з національним та міжнародним стандартами бухгалтерського обліку. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2013. Вип. 1 (2). С. 63–68.

21. Конєва А. В., Урусова З. П. Сучасні проблеми обліку і аудиту нематеріальних активів на підприємствах. *Молодий вчений*. 2020. № 6(2). С. 203-206. https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-6-82-42

22. Косова Т.Д., Камнєва Є. О., Хандошко Д. Р. Облік та контроль нематеріальних активів як інструмент фінансової політики підприємства. *Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики*: Матеріали одинадцятої міжнар. наук.-практ. конф., 09-10 вересня 2022 р. Одеса: ОНЕУ, 2022. С. 174-175.

23. Косова Т.Д., Камнєва Є. О., Хандошко Д. Р. Облік, аналіз та контроль нематеріальних активів у системі фінансової інноваційної політики підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка та менеджмент*. 2022. Вип. 52. С. 114-119. DOI: https://doi.org/10.32841/2413-2675/2022-52-15

24. Косова Т.Д., Овсюк Н.В., Березовська О.О. Обліково-аналітичне забезпечення операцій із необоротними активами в системі формування і контролю амортизаційної політики підприємства. Інфраструктура ринку. 2021. №60. С. 204-210. DOI: https://doi.org/10.32843/infrastruct60-36

25. Куцик П.О., Дрогобицький І.М., Плиса З.П., Скоп Х.І. Облікова концепція управління вартістю нематеріальних активів підприємства. Львів: Растр-7, 2016. 268 с.

26. Манойленко О. В., Строков Є. М. Формування методичного підходу фінансової оцінки реалізації цілей інноваційної політики підприємства. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Сер. : Технічний прогрес та ефективність виробництва*. 2013. № 21. С. 135-145.

27. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-38_ukr_2016.pdf.

28. Міжнародний стандарт фінансової звітності 3 (МСФЗ 3). Об'єднання бізнесу: Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_006#Text

29. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (видання 2016–2017 р.). URL: https://www.apu.net.ua/component/content/article/2-uncategorised/1151- miznarodni-standarti-kontrolu-yakosti-2016-2017 (дата звернення 24.10.2022)

30. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. №92. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00 (дата звернення 24.10.2022р.).

31. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.99 № 242. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text

32. Національний стандарт № 4 "Оцінка майнових прав інтелектуальної власності": Постанова Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 р. № 1185. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/93794592

33. Озеран В. О., Попітіч Т. В. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку у споживчій кооперації. *Торгівля, комерція, підприємництво*. 2014. Вип. 16. С. 92–98.

34. Організація та методика аудиту: посібник/ Л.М. Янчева, Н.С.Акімова, та ін. Х.: Видавництво «Форт», 2014. 322 с.

35. Орєхова А. І., Кубрак К. В. Особливості нормативного регулювання обліку та аудиту нематеріальних активів підприємства. *Науковий вісник*

Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. 2015. Вип. 11(2). С. 144-147.

36. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text

37. Поліщук І. Р., Опанасюк Н. П. Облікове забезпечення статистичного аналізу оновлення нематеріальних активів відповідно до маркетингової стратегії. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2016. Вип. 2-3. С. 313-324. https://doi.org/10.26642/pbo-2016-2-3(35)-313-324

38. Половинчак Л. А. Порівняльний аналіз національних та міжнародних стандартів обліку нематеріальних активів. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. Вип. 4. С. 140-144.

39. Попова І. Інтелектуальна власність – це не страшно. *Дебет-Кредит*. 2015. № 31. С. 15–16.

40. Про авторські та суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text

41. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text

42. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.07.1999 № 163. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text (дата звернення 18.06.2022)

43. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text

44. Про затвердження Національного стандарту N 1 "Загальні засади оцінки майна і майнових прав": Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 № 1440. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF#Text

45. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text

46. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993 № 3689-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text

47. Прядка Н. М. Нематеріальні активи: сутність та визнання в обліку установ сектора державного управління. *Незалежний аудитор*. 2013. № 4. С. 57-63.

48. Рета В. М., Вергелес Ю. С. Сучасні питання організації обліку нематеріальних активів за національними та міжнародними стандартами. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2015. №26 (1135). С. 43–48.

49. Рилєєв С. В., Романчук А. Л. Нематеріальні активи: окремі нормативно-правові аспекти обліку. *Науковий вісник [Буковинського державного фінансово-економічного університету]. Економічні науки*. 2013. Вип. 1. С. 368–374.

50. Рожелюк В. М. Нормативно-правове регулювання ведення бухгалтерського обліку як визначальний чинник його організації. *Бізнес Інформ*. 2014. № 7. С. 225–229.

51. Романюк О.В. Етапи проведення аудиту необоротних активів. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. 2017. с.135-136.

52. Скоп Х. І. Бухгалтерський облік нематеріальних активів: відображення та переоцінка : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.09; Центр. спілка спожив. тов-в України, Львів, 2015. 20 с.

53. Соловей Н.В., Деркач О.С., Тітаренко А. Д. Проблеми та шляхи покращення обліку нематеріальних активів. *Економіка та держава*. 2019. № 3. С. 114-117.

54. Тєлєтов О. С. Інноватика та розвиток людства: історія та сучасність . *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 4(1). С. 13-24.

55. Український інститут інтелектуальної власності (Укрпатент). URL: http://uipv.org/ua/acts.html.

56. Федорова І. Визнання нематеріальних активів крізь призму нормативного регулювання. *Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]*. 2017. № 3. С. 159–178.

57. Фоміна Т.В. Методика проведення аудиту операцій з необоротними активами. *Формування ринкових відносин в Україні.* 2013. №6. С. 76-83.

58. Харченко Н. В., Грушак О. О. Порівняльний аналіз стандартів бухгалтерського обліку нематеріальних активів в Україні та зарубіжних країнах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 23. С. 39-42.

59. Чік М. Ю. Нормативно-правові аспекти визнання та обліку нематеріальних активів. *Облік і фінанси*. 2017. № 3. С. 59–65.

60. Чуб Ю. В. Управління нематеріальними активами підприємств АПК: Автореферат дис. канд. екон. наук. *Економіка та управління підприємствами*, Суми: Сумський НАУ, 2012. С. 22.

61. Яременко Л. М., Пономаренко Я. А. Організація і методологія бухгалтерського обліку та аудиту нематеріальних активів. *Агросвіт*. 2019. № 20. С. 76-81. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.20.76

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

БАЛАНС

на 31 грудня 2018 р.

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
І. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	614	1 050
первісна вартість	1001	1 367	1 973
накопичена амортизація	1002	753	923
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	1
Основні засоби	1010	2 787	5 672
первісна вартість	1011	6 539	10 155
знос	1012	3 752	4 483
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталіінших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом І	**1095**	**3 401**	**6 723**
ІІ. Оборотні активи			
Запаси	1100	306	212
Виробничі запаси	1101	306	212
Незавершене виробництво	1102	-	-
Готова продукція	1103	-	-
Товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	88	147
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	105	170
з бюджетом	1135	25	166
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	472	42
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	3 951	6 865
Готівка	1166	-	5
Рахунки в банках	1167	3 951	6 860
Витрати майбутніх періодів	1170	122	182
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-

Продовження додатку А

у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	108	2
Усього за розділом II	**1195**	**5 177**	**7 786**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**	-	-
Баланс	**1300**	**8 578**	**14 509**

Пасив	**Код рядка**	**На початок звітного періоду**	**На кінець звітного періоду**
1	**2**	**3**	**4**
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	759	3 756
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	96
Додатковий капітал	1410	1 545	1 467
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	1 295	1 295
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4 052	4 061
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	**1495**	**7 651**	**10 675**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	-	956
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	956
Цільове фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	-	-
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	**1595**	**-**	**956**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	8	102
розрахунками з бюджетом	1620	897	2 492
у тому числі з податку на прибуток	1621	251	-
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	1	57
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	-	6
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	140
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	21	81
Усього за розділом III	**1695**	**927**	**2 878**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами,утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**	**-**	**-**
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	**1800**	**-**	**-**
Баланс	**1900**	**8 578**	**14 509**

Продовження додатку А

Баланс

на 31 грудня 2019 р.

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
І. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	1 050	1 358
первісна вартість	1001	1 973	2 549
накопичена амортизація	1002	923	1 191
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1	1
Основні засоби	1010	5 672	5 149
первісна вартість	1011	10 155	10 083
знос	1012	4 483	4 934
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталіінших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом І	**1095**	**6 723**	**6 508**
ІІ. Оборотні активи			
Запаси	1100	212	253
Виробничі запаси	1101	212	253
Незавершене виробництво	1102	-	-
Готова продукція	1103	-	-
Товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	147	384
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	170	102
з бюджетом	1135	166	239
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	221
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	42	29
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	6 865	6 292
Готівка	1166	5	1
Рахунки в банках	1167	6 860	6 291
Витрати майбутніх періодів	1170	182	92
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	2	27
Усього за розділом ІІ	**1195**	**7 786**	**7 418**
ІІІ. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**	**-**	**-**
Баланс	**1300**	**14 509**	**13 926**

Продовження додатку А

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3 756	3 756
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	96	81
Додатковий капітал	1410	1 467	1 467
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	1 295	1 295
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4 061	3 939
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	**1495**	**10 675**	**10 538**
II. Довгострокові зобов’язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов’язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов’язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	956	1 427
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	956	1 427
Цільове фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі: резерв довгострокових зобов’язань	1531	-	-
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	**1595**	**956**	**1 427**
III. Поточні зобов’язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	102	125
розрахунками з бюджетом	1620	2 492	1 536
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	57	17
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	6	8
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	140	264
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	81	11
Усього за розділом III	**1695**	**2 878**	**1 961**
IV. Зобов’язання, пов’язані з необоротними активами,утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**	**-**	**-**
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	**1800**	**-**	**-**
Баланс	**1900**	**14 509**	**13 926**

Продовження додатку А

Баланс
на 31 грудня 2020 р.

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
І. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	1 358	1 525
первісна вартість	1001	2 549	3 371
накопичена амортизація	1002	1 191	1 846
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1	2
Основні засоби	1010	5 149	5 264
первісна вартість	1011	10 083	11 178
знос	1012	4 934	5 914
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталіінших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	28
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом І	**1095**	**6 508**	**6 819**
ІІ. Оборотні активи			
Запаси	1100	253	299
Виробничі запаси	1101	253	299
Незавершене виробництво	1102	-	-
Готова продукція	1103	-	-
Товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	384	723
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	102	24
з бюджетом	1135	239	80
у тому числі з податку на прибуток	1136	221	68
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	29	177
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	6 292	7 844
Готівка	1166	1	-
Рахунки в банках	1167	6 291	7 844
Витрати майбутніх періодів	1170	92	3
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	27	64
Усього за розділом ІІ	**1195**	**7 418**	**9 214**
ІІІ. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**	**-**	**-**
Баланс	**1300**	**13 926**	**16 033**

Продовження додатку А

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3 756	3 756
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	81	75
Додатковий капітал	1410	1 467	1 467
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	1 295	1 295
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 939	3 960
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	**1495**	**10 538**	**10 553**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	1 427	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	1 427	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	-	-
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	**1595**	**1 427**	**-**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	125	199
розрахунками з бюджетом	1620	1 536	1 968
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	17	140
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	8	667
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	264	481
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	-	1 966
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	11	59
Усього за розділом III	**1695**	**1 961**	**5 480**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами,утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**	**-**	**-**
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	**1800**	**-**	**-**
Баланс	**1900**	**13 926**	**16 033**

ДОДАТОК Б

		КОДИ		
	Дата (рік, місяць, число)	2019	01	01
Підприємство ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ІНФОРМАЦІЙНО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНИЙ ЦЕНТР МІНІСТЕРСТВА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ"	за ЄДРПОУ	03562649		

(найменування)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2018 р.

Форма N2 Код за ДКУД **1801003**

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	36 761	35 183
Чисті зароблені страхові премії	*2010*	-	-
премії підписані, валова сума	*2011*	-	-
премії, передані у перестрахування	*2012*	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	*2013*	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	*2014*	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів,робіт, послуг)	2050	(29 772)	(27 012)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	*2070*	-	-
Валовий: прибуток	2090	6 989	8 171
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	*2105*	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	*2110*	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	*2111*	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	*2112*	-	-
Інші операційні доходи	2120	51	135
у тому числі: дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	*2121*	-	-
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	*2122*	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	*2123*	-	-
Адміністративні витрати	2130	(5 585)	(3 607)
Витрати на збут	2150	(-)	(-)
Інші операційні витрати	2180	(539)	(424)
у тому числі: витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	*2181*	-	-
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	*2182*	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	916	4 275
збиток	2195	(-)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	-	40
Інші доходи	2240	-	-
у тому числі: дохід від благодійної допомоги	*2241*	-	-
Фінансові витрати	2250	(-)	(-)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(-)	(1)

Продовження додатку Б

	КОДИ		
Дата (рік, місяць, число)	2021	01	01
за ЄДРПОУ	03562649		

Підприємство **ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ІНФОРМАЦІЙНО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНИЙ ЦЕНТР МІНІСТЕРСТВА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ"**

(найменування)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2020 р.

Форма N2 Код за ДКУД **1801003**

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	49 700	32 257
Чисті зароблені страхові премії	*2010*	-	-
премії підписані, валова сума	*2011*	-	-
премії, передані у перестрахування	*2012*	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	*2013*	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	*2014*	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів,робіт, послуг)	2050	(40 789)	(25 498)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	*2070*	-	-
Валовий: прибуток	2090	8 911	6 759
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	*2105*	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	*2110*	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	*2111*	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	*2112*	-	-
Інші операційні доходи	2120	42	39
у тому числі: дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	*2121*	-	-
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	*2122*	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	*2123*	-	-
Адміністративні витрати	2130	(6 924)	(5 054)
Витрати на збут	2150	(-)	(-)
Інші операційні витрати	2180	(622)	(578)
у тому числі: витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	*2181*	-	-
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	*2182*	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	1 407	1 166
збиток	2195	(-)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	-	-
Інші доходи	2240	-	-
у тому числі: дохід від благодійної допомоги	*2241*	-	-
Фінансові витрати	2250	(-)	(-)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(30)	(26)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	*2275*	-	-